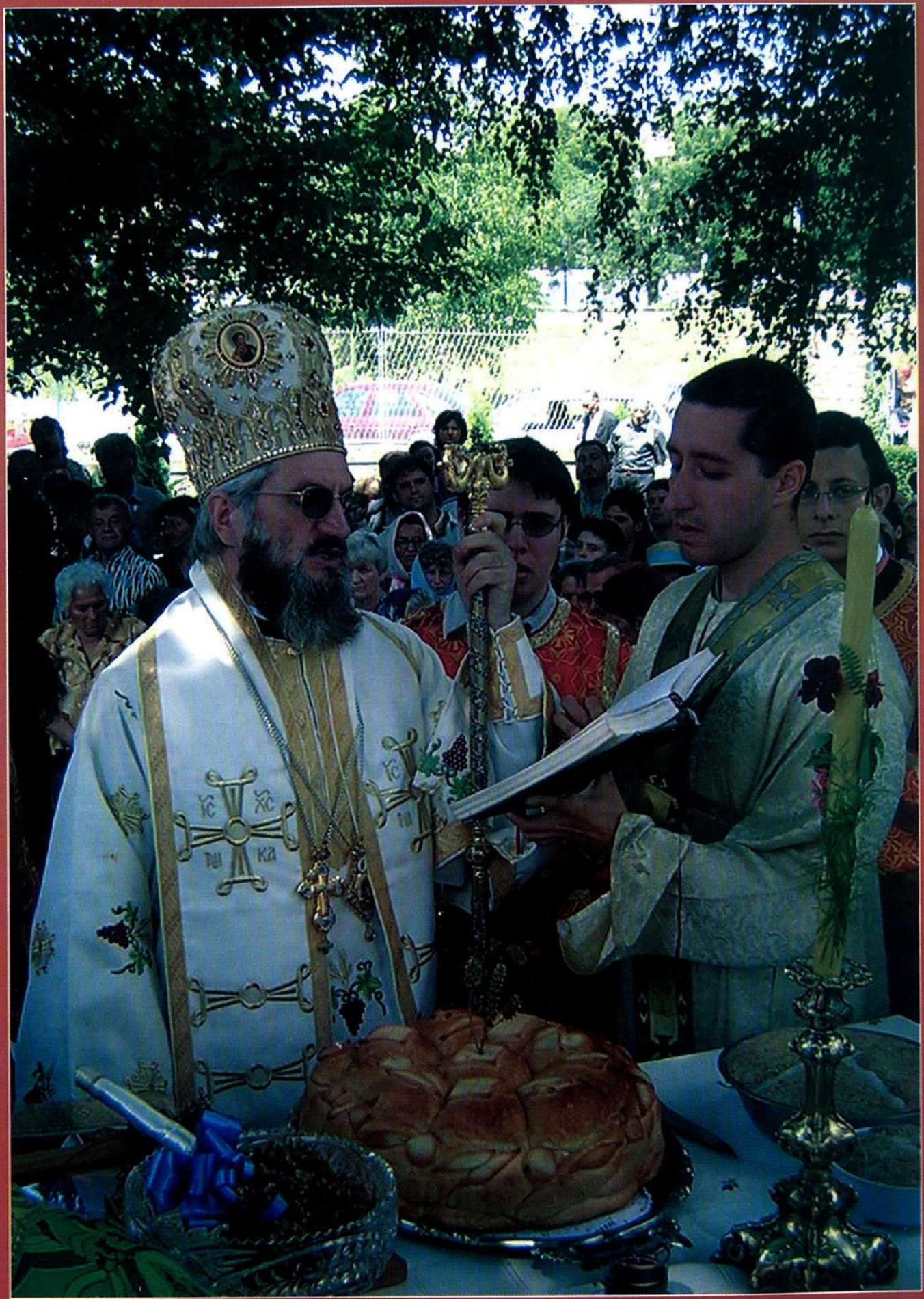

Каленик

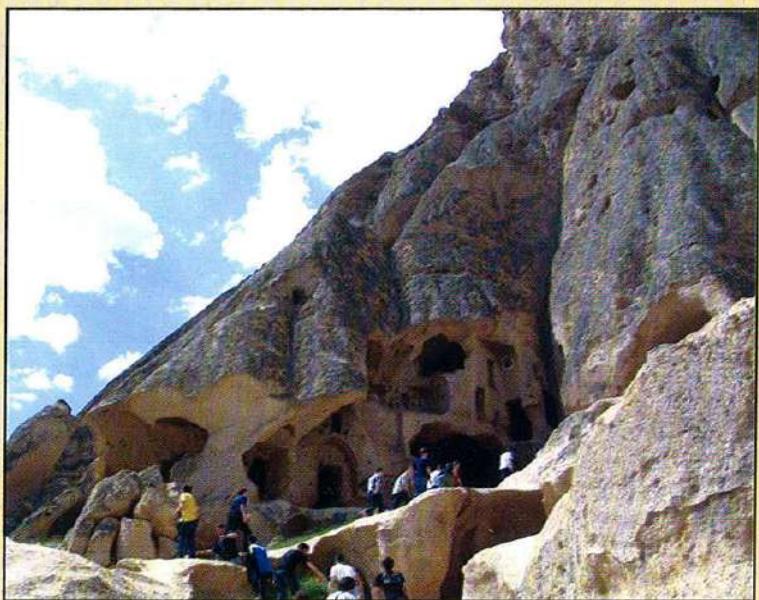
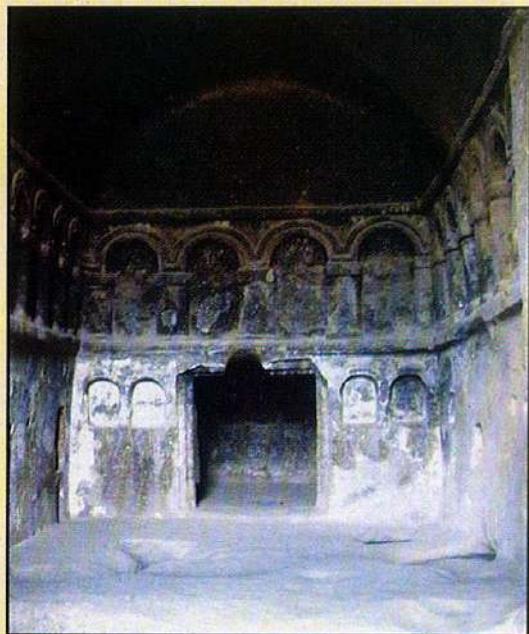
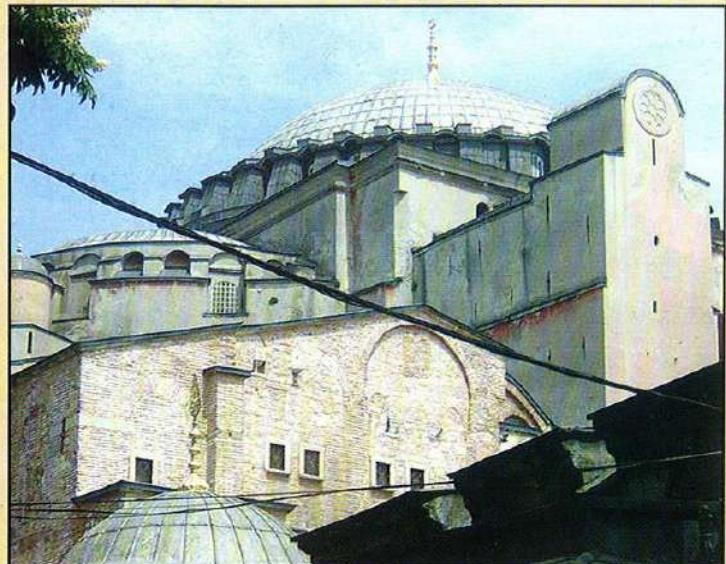
ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

2005

3

Крагујевачки богослови у Цариграду, Никеји и Кападокији

Свети Јован Златоуст

СВЕТЛОСТ НАИЊЕ УТЕШИТЕЉЕВА И ПРОСВЕТИ СВЕТ

У последњи дан великог празника стајаше Исус и викаше говорећи: Ако је жедан ко, нека дође мени и пије, који ме верује, као што Писмо рече. Из утробе његове потећи ће реке воде живе.

(...)

А овде вели: као што Писмо рече. Из његове утробе потећи ће реке воде живе. Тим речима наговештава богатство и изобилје благодати. Исто то казује и на другом месту речима: извор воде која искаче у живот вечни, то јест имаће велику благодат. Дакле, на овом месту је назива живот вечни, а на оном вода жива. Назива је жива зато што она увек ради. Јер благодат Духа када уђе у душу и учврсти се у њој, тече јаче од ма којега извора, не престаје, не пресуши се и не застаје. Да покаже, дакле, у исти мах и како је дар благодати неиспрпан, и како се не да исказати њен рад. Назвао ју је извор и реке, не једна река, него безбројне. А на оном месту бујност воде приказује речју искаче. Ово што кажем биће сваком јасно ко се сети мудрости Стефанове, језика Петрова, силе Павлове, како их ништа не могаше задржати нити им се одупрети, ни јарост народна, ни силовитост тиранска, ни замке демонске, ни свакодневне смрти; него као реке које јуре са великим замахом, тако и они: све захватаху и ношаху са собом. А ово говораше за Духа, вели, којега ће после примити они који верују... јер Дух Свети још не беше. Па како су онда пророци прорицали и чинили толика чуда? Ево како: апостоли нису Духом терали зле духове, него влашћу добivenом од Христа, као што сам рече: ако ја помоћу Веелзевула изгоним ћаволе, синови ваши чијом помоћу изгоне? Тако говораше зато да покаже да пре крста

нису сви изгонили Духом, него влашћу добивеном од њега. Зато тек када их хтеде послати говораше: примите Дух Свети. А затим читамо: сије Дух Свети на њих, и тада чињању чуда.

А о томе како их је слАО, не вели се: даде им Духа Светога, него: даде им власт, говорећи: губаве чистите, ћаволе изгоните, мртве дижите, забадава сте добили, забадава и дајте. А пророчима сви признају да су имали дар Духа Светога. Но та је благодат опала, отишла и престала на земљи од онога дана

када је речено: оставиће се ваша кућа пуста. А и пре тога дана почела је опадати. Јер у њих не беше више пророка нити благодат лебдијеше над њиховом светињом. Према томе, Дух је Свети био одузет да се тек доцније обилније излије. То раздавање Духа почело је после крста не само обилније него и са већим даровима. А и заиста је дар био веће чудо када се на пример вели: не знate каквога сте ви Духа; и још: јер не примисте духа ропства... него примисте Духа посичнагог. И стари су имали Духа,

али нису га предавали другима; напротив, апостоли су напунили Духом безброжу људи. Дакле, зато што су имали тек да приме такву благодат, јер још не беше дана, зато вели: јер Дух Свети још не беше. Говорећи, дакле, о тој благодати јеванђелист вели: јер Дух Свети још не беше, то јест, не беше дарован, јер Исус још не беше прослављен.

/ Тумачење Јеванђеља, Јутрење службе Недеље Свете Педесетнице/ ■

С грчког превео епископ Иринеј (Ћирић)

ЧУДНЕ СТВАРИ ВИДЕШЕ СВИ НАРОДИ

Чудне ствари видеше данас сви народи у траду Давидову, када Дух Свети сије у оћијеним језицима, као што прозбори богослови Лука, јер вели: када беху скучљени ученици Христови, постаде хука као да се диже духање бурно, и нађуши дом, у којем се ћаху. И сви стадоше зборишти необичном речима, необичним учењем, необичном науком о Светој Тројици.

Јутрење Педесетнице, стихира на Хвалите, 4. глас

Каленић

Излази с благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXVII
број 3, (159), 2005.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, јереј

*Заменик главног и одговорног
уредника*
Негослав Јованчевић

Редакција
др Зоран Крстић,
protoјереј-ставрофор
Рајко Стефановић,
протонамесник
Милић Марковић, јереј
Марко Митић, јереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, ћакон
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и администрација
«Каленић»,
Владимира Роловића бб,
34000 Крагујевац
телефон: 034 371-192
e-mail: kalenic@verat.net

Тираж
3000 примерака
Пријема и штампа

**БЕО
ШТАМПА**

Београд

САДРЖАЈ

Светлост највеће Успешијељева и просветили свећи,	1
свети Јован Златоуст	
Дух Свети беше свајда, и јесте, и биће, свети Григорије Богослов	3
Симао је Успешијељ, свети Кирило Јерусалимски	5
Црквена просвета - литургијска педагоџија,	6
разговор са protoјерејем ставрофором Зораном Крстићем	
Бог Израиљев и Његова имена, протонамесник Рајко Стефановић	11
О хришћанској љубави, Црква у питањима и одговорима,	
ћакон Небојша Младеновић	13
Og всјех и за всја, protoјереј Јован Мајендорф	15
Крајујевачки богослови у постојбини богословља	17
Мирис никејских ружа, Владан Костадиновић	21
Светосавски дух у српској поезији, др Милка Андрић	32
Дечија страна	
Нове књиже	
Шумадијска епархија у речи и слици	
Службени део - промене у епархији шумадијској	
Служења, посвете и пријеми епископа шумадијског Г. Јована	

Прва страна:

Духовска лишија у Крајујевцу, архијерејска молитва за траг

Последња страна:

Света Тројица, Андреј Рубљов

Свети Григорије Богослов

ДУХ СВЕТИ БЕШЕ СВАГДА, И ЈЕСТЕ, И БИЋЕ

**Педесетницу празнујмо и Духа (Светога) долазак
и испуњење времена обећање и наде.
И тајна колика је, и колико велика и поштovана!**

9. Дух Свети беше свагда, и јесте, и биће; нити је започео (постојати), нити ће престати, него је свагда Оцу и Сину сједињен и збрајан; јер не приличи да икада недостје било Син Оцу, било Дух Сину. Јер би то у најбољем случају било неславно Божанство, као да је из предумишљаја дошло до попуњења савршенства.

Беше, дакле, Дух свагда Причастан (за друге), а не причешћујући се (као створење - свагда партиципантан, а не партиципирајући); Савршен, а не усавршаван; Испуњујући, а не испуњаван; Освеђујући, а не освећиван; Обожујући, а не обожествљаван; Сам Себи свагда једнак и Онима са Којима је сједињен (Оцу и Сину); Невидљив, Надвремен, Несместив, Непроменљив, Некаквоћан, Неколичински, Неубличив, Недодирљив, Самопокретан, Свагдапокретан, Самовластац, Самомоћан, Свеноћан - мада се и све што је Духа (Светога), као и све Јединороднога (Сина), упућује на Прави Узрок (Оца); Живот и Животворац, Светлост и Давалац светлости, Самодобар и Извор доброте, Дух Прави, Владалачки, Господ, Пошиљалац, Одредилац, Храмотворац себи, Руководећи, Дејствујући како хоће, Раздељујући харизме (благодатне дарове), Дух усновљења, Дух истине, мудрости, разума, побожности, савета, моћи, страха (Божијет) - према ономе што је набројано - кроз Којега се Отац познаје и Син прославља и од Којих једино бива познаван; једно је (Свете Тројице) сједињење, једно обожавање (од нас), (једно) поклоњење, сила, савршенство, освећење. И зашто ситничарим у речима? Све што је Отац - Синово је, осим нерођености. Све што је Син - јесте Духа (Светога), осим рођења. А ова (Тројична својства) не опредељују (разне) суштине, по мојем

свхватању, него опредељују око суштине.

10. Почаствуј дан Педесетнице; суздржи мало језик, ако је могуће. О другим језицима (тј. огњеним) овде је реч; њих успоштуј, или их се уплаши, јер се виде да су (јавили се) са огњем. Данас ћемо дотматски (бого)словствовати, а сутра ћемо технологисати; данас ћемо празновати, а сутра ћемо о (том) безобразлуку говорити. Ово бива мистички (светотајински), а оно је позоришно; ово је ствар Цркве, а оно је ствар тргова; ово је трезвенима, а оно пијанима; ово је оних који се уче, а оно је оних који се изигравају против Духа (Светог).

Па пошто смо одбацили (све) туђинско, хајте да изложимо напе.

11. Дух је дејствовао раније у Анђелским и Небеским Силама и у оним које су прве после Бога и око Бога. Јер њима није однекле другде савршенство и просветљење и ка злу тешкопокретљивост или непокретност, него од Духа Светога. Затим је Дух (дејствовао) у Оцима и у Пророцима, од којих једни Бога назреши или познаше, док други будућност предвидеше осењени Духом у уму, и бише са присутни догађајима будућим као садашњим; јер таква је сила Духа. Потом у Христовим Ученицима, јер изостављам да споменем Христа, Којему је (Дух) био присутан, не као дејствујући, него као пратећи Равночаснога, и то њима троструко, колико беху способни сместити, и после три периода (времена); пре но што је Христос страдањем прослављен, (затим) по прослављању васкрсењем, (и) после на небеса вазнесења или вaspостављања, или како (већ) треба рећи. А прво (дејство) показује очишћење од болести и од духова (нечистих), то јест да то није било без Духа (Светога); и (друго) оно по свршетку домостроја, ду-

вање (у Апостоле), јасно показујући да је то божанскије надахнуће; и (трће) садашње (на Педесетницу) раздељивање огњених језика, што сада празнујемо. Но оно прво било је бледо, друго пак израженије, а ово сада савршеније, (јер је сада Дух) не као раније присутан дејством, него суштински, како би неко рекао, присуствујући њима и живећи са њима. Јер је требало, пошто је Син боравио са нама телесно, да се и Он (Дух) јави телесно; и када се Христос вратио к Себи (на небо), да Он к нама сиђе, долазећи као Господ, а послан пак као не противубожан. Јер такви изрази показују једнодушност не мање него што природе раздељују.

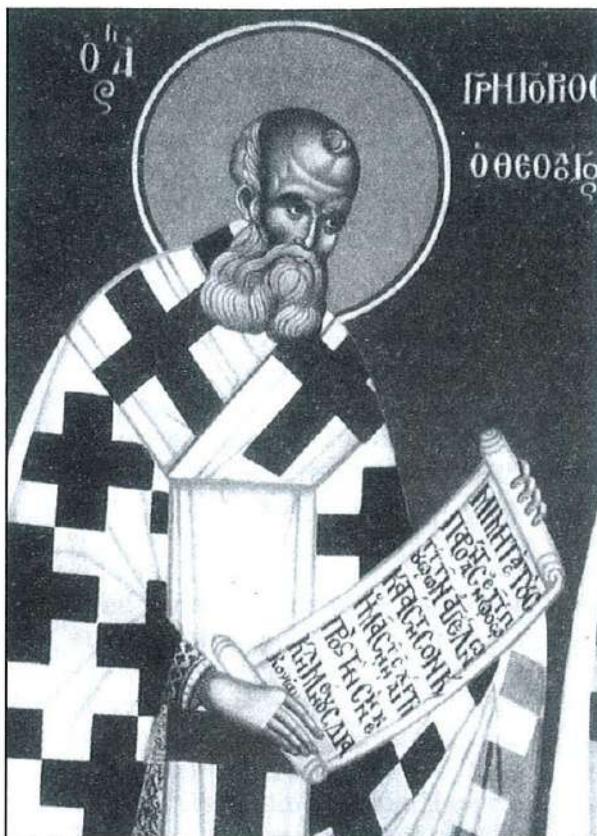
12. Зато је Дух после Христа дошао, да нам не недостане Утешитељ, и (дошао) као Други (Утешитељ) да би ти схватио једночастност (исту част Духа и Христа). Јер оно "Други" знам да је речено за једносуштне (Сина и Духа).

И Дух (силази на Апостоле) као (огњени) језици, због близости (језика) са Речју (Логосом). Огњени су пак (језици), питам се да ли због очишћења - јер зна наша реч (Св. Писма) - или пак због суштине (Божанске). Јер је Бог наш Огањ, и то огањ који пројдире поквареност, мада се ти и опет бунио притешњиван изразом једносуштни. Раздељиван пак (Дух), зато што су благодатни дарови различити; а седају (језици на Апостоле), због Царског достојанства (Св. Духа) и почивања (Његовог) на Светима, јер су и Херувими престо Божији. А у горњици пак (горњој одји) - ако не изгледам радозналији него што треба - због уласка (навише) оних који ће (Га) примити и због уздијања ододзdo, пошто се и божанским водама покривају неке надвисине, којима се похваљује Бог. И сам Исус је у (истој) горњици

саопштио Тајну (Евхаристије) онима који свршавају узвишеније (тајне), да се покаже оно да, с једне стране, Бог сиђе к нама, што знам да је било и раније за време Мосија, а с друге, да ми изиђемо (к Њему), и тако да настане заједница Бога са људима, те се (тако) достојанство сједини (споји, помеша). Иначе, док свако остаје при своме (достојанству), једно у узвишености, а друго у понизности, доброта бива несмешива и човекољубље несаопштivo, те провалија у средини велика и непрелазна, која не само да раздваја богатога од Лазара и од жељеног Аврамовог наручја, него и (нашу) насталу и пропадљиву природу од оне Нестворене и Постојане (Божанске).

(...)

14. Овај Дух (Свети као Творац) ствара заједно са Сином и (прво) стварање и ваксрење. И нека те у то увери оно: "Речју Господњом небеса се утврдише, и Духом уста Његових сва сила њихова". И: "Дух је Божански Који ме је створио; и Дух Сведржитеља Који ме научи". И опет: "Послаћеш Духа Твога и саздаће се, и (тако) обнављаш лице земље". А ствара (Дух) и духовни препород, и нека те увери оно: "Нико не може Царство (Божије) видети или добити, ако се поново не роди Духом", и не очисти (своје) прво рођење - које је тајна но-

ћи - дневним и светлим обликовањем (преображајем), које свако по себи обликује.

Овај Дух, јер је Најпремудрији и Најчовекољубивији, ако нађе пастира од њега чини паслмопојца, који пева против злих духова, и уздиже га за цара Израилу. Ако (нађе) козара који бере дудове, учини га пророком. Сетите се Давида и Амоса. Ако дечака бистрога нађе, чини га и мимо узраста судијом стараца. Сведок је Данило, који у рову победи лавове. Ако нађе рибаре, хвата их у

мрежу Христову, њих (Апостоле) који сав свет мрежом речи (Јеванђеља) обухватају. Узми ми Петра и Андреја и синове грома (Јована и Јакова), који су грмели духовне стварности. Ако нађе царинике, задобија их да буду ученици (Христови) и чини их да тргују у корист душа. Нека то каже Матеј, јуче цариник а данас Јеванђелист. Ако нађе ватрене гониоце, преокреће им ревност и чини да буду Павли уместо Савли. И толики у благочешћу колико беху у злоби захваћени.

Овај је и Дух кротости, и разљуђује се на грешнике. Зато, дакле, искусимо Га као кроткога, а не као гневнога, исповедајући достојанство (Његово) а избегавајући хулу, и немојмо хтети да га видимо неподношљиво разгневљеног.

Овај (Дух) и данас чини смелим проповедником вашим. Ако ништа не претрпим, Богу хвала! А ако претрпим, и тако хвала! Оно прво - да би поштедео оне који нас mrзе, а ово друго - да би (п)осветио нас, који добијамо као награду за свештенодејствовање Јеванђеља то да се усавршимо кроз крв (мучеништва). ■

/Беседа 41: На Свету Педесетницу и о Светоме Духу, изговорена на Духове 379. године у цариградској малој црквици Анастасији/

**Превео с грчког и француског
Епископ Атанасије (Јевтић)**

НЕДЕЉА СВЕТИХ ОТАЦА ПРВОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА

Празновањем овим, спомиње се и прославља, 318 богоносних отаца Првог васељенског сабора, одржаног против Арија, у Никеји, 325. године, за време царовања Константина Великог. Сврха је Празника да се овенчају они који су допринели да тријумфује хришћанска истина. Суштина славља, и узрок његова светковања у ову недељу, изложени су у Синаксару, у којем се каже да је Сабор исповедао истину да је Господ Христос Бог и да се обукао у тело којим је неисказано извршио икономију спасења, и опет узишао Очеву престолу - хотећи свим тим показати да једносушни Син Божји поста човек, и да се ваистину савршен човек узнесе Богу, седе с десне стране Величествија на висинама, и потврди да је једносуштан Оцу. Зато је, заправо, овај празник и

стављен после Вазнесења, јер - као и Сабор - проповеда да је Христос који се узнео - и истинити Бог, и у телу савршен човек. У Синаксару се, даље, износи историја Првог васељенског сабора, живот Аријев и његово јеретичко учење, састав сабора, и одлуке самога Синода. Исто тако, у Синаксару се спомиње и визија Петра Александријског, који је видео - на светом жртвенику Христа као младенца, обученог у раздерану ризу, и који је - тад - од самог Младенца чуо да му ју је раздерао Арије. Кад је Сабор завршен, и како је већ било докрајено и зидање Цариграда, позвао је Константин Велики све окупљене Оце да разгледају цео град, да се довољно поклоне за тај град, да установе да буде царски, и да га посвете Матери Бога Слова - што све и би. ■

Свети Кирило Јерусалимски

СИШАО јЕ УТЕШИТЕЉ

Постоји један и јединствен Свети Дух, Утешитељ. И као што је један Бог Отац и нема другог, и као што је један Јединородни Син и Логос Божји и нема брата, тако је и један Свети Дух. Не постоји други равночесни дух. Он је нешто божанско и неиспитиво. Он је жив, разуман, увек и свуда присутан заједно са Оцем и Сином. Није нека сила, или неки дух, или неки говор са усана Оца или Сина, који се расипа по ваздуху, него једно Лице, посебна Ипостас, једно посебно Биће. Он сам говори, дела, устројава, освећује. Он осветљује душе праведника. Он надахњује и Пророке и Апостоле.

Он је нешто веома велико, чудесно и свемоћно. Замисли: Колико нас је душа овде? Он се налази између нас и види свачија дела. Чита помисли свакоме, свачију свест. Чује све што говоримо. Види шта мислимо, шта верујемо. То је велика ствар.

Али ни то није ништа. Јер, замисли, примера ради, хришћане читаве наше земље. Па још епископе, свештенике, ђаконе, монахе и цивиле свих народа, па види великог заступника, дародавца свих дарова, да једноме даје целомудреност, другоме девственост. Опет некоме милостивост а другима нестражаније. И опет као што сунце са једним својим зраком обасјава све, тако и Свети Дух оне који имају очи. Они, пак, који нису привикли очи своје да виде ове дарове, не-ка не осуђују Светога Духа, него своје неверје.

Јеси ли видео власт коју има у целом свету? Сада, немој да останеш на земљи. Пењи се навише. Пењи се са мном мисаоно на небо, и види толике и толике миријаде Анђела. Пењи се још више ако можеш. Види Архангеле, види Духове, види Силе, види Начала, види Власти, види Престоле, види Управитеље. Види Херувиме и Серафиме. Управитељ свима њима и учитељ, и осветитељ јесте Дух Свети - Утешитељ!

(...)

Узишао је дакле Господ на небеса и испунио је своје обећање. Тако, када је дошао дан Педесетнице, сишао је Утешитељ на Апостоле, који беху сабрани у горници чекајући Његов долазак. Сишао је да их обуче у силу и да их хрести, као што им је обећао Господ. Нису добили просто један део благодати, него једну потпуну силу. Тачно као што се крштавани погружавају целокупан у воду, тако су и Апостоли погружени (крштени) у Духа Светога. Вода облива само тело. А Дух Божји и душу и тело. Сумњаш? Навешћу ти овде један пример, сиромашан и прост, али користан. Узми огањ и гвожђе. Како огањ пронира унутра у гвожђе и чини га потпуно отњеним? Хладно постаје врело! Дакле, зашто ти изгледа чудно да Дух Свети улази у све дубине душе?

Сишао је Утешитељ. И да не прође незапажен силазак једне тако велике благодати, чуло се нешто као небеска труба, као хујање неког силног ветра. Горница се испунила светлошћу и постала духовна купељ, у којој су крштени (погружени) Ученици. Показали су се отњени језици, раздељени свакоме од њих и сви су окупани у

светlostи Духа Светога. Примили су огањ! Огањ који не спаљује, него оживљава. Који уништава трње грехова и просветљује душу. Отњени језици као неке друге круне, непоновљиве, украшавали су главу Апостола. Некада је један пламени мач чувао врата рајска. Сада их отњени језик отвори, дарујући спасење.

И почеше говорити другим језицима, као што их просвећиваше Свети Дух. Галилејци Петар и Андреј, говораху персијски или мидски. Исто тако Јован и други Апостоли. А мноштво странаца слушаху сваки на свом, језик величине Божје.

Ко је тако велики учитељ да нас научи одједанпут ономе што не знамо? Толико година учења и вежби, и једва свој језик успевамо да научимо. Свети Дух нас учи свим осталим одједанпут. Ово је заиста велика мудрост и божанска сила. Како да се упореди дугогодишња неписменост Апостола са многобројним и изненадним говорењем језика? Накитили су се вина, говорили су неки подсмевајући се. Беше истина... Опојно вино јесте благодат Светога Духа! ■

**Превео епископ
Артемије (Радосављевић)**

Богословски разговори

ЦРКВЕНА ПРОСВЕТА - ЛИТУРГИЈСКА ПЕДАГОГИЈА

Саговорник Каленић је протојереј-ставрофор др Зоран Крстић, доцент на Богословском факултету СПЦ у Београду и ректор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу. Отац Зоран Крстић је студирао, дипломирао и одбранио докторску тезу на Аристотеловом универзитету у Солуну. Ангажован је на многим пољима црквеног живота Шумадијске епархије и наше помесне Цркве, а нарочито у црквеној просвети

КАЛЕНИЋ: Очре Зоране, мислим да са правом можемо рећи да је ваше служење у Христовој Цркви данас обележено бригом и старањем о црквеној просвети. Можете ли на почетку овог разговора упознati читаоце Каленића са Вашим задужењима и активностима на том плану?

КРСТИЋ: Одлуком светог архијерејског синода из јула 2001. године постављен сам за вршиоца дужности ректора у богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, а затим на мајском заседању сабора 2002. године и за ректора пomenute установе. Убрзо након тога, у јесен 2002. године, изабран сам и за доцента на катедри за Црквено право на Богословском факултету Српске Православне Цркве у Београду, тако да заиста могу рећи да ме је Господ усмерио ка црквеној просвети. Што се тиче саме богословије Светог Јована Златоустог она постоји од 1997. године када је упи-

сана прва генерација богослова. Тада је то било истурено оделење богословије Светог Саве из Београда, да би 2000. године прерасла у самосталну богословију. Искуство стечено током протеклих скоро већ десет година постојања наше богословије је позитивно. Дакле, може се рећи да постоји интересовање за упис у школу, да су нам деца добра и да пред нама који у Цркви обављамо службу учитеља стоји тежак задатак да ту децу правилно усмеримо, да би она касније дала добре плодове свога учења и рада.

КАЛЕНИЋ: Богословија је четвороразредна средња школа, зар не?

КРСТИЋ: Да, богословија је четвороразредна школа. Само прва генерација која је уписана 1997. године је ишла у петоразредну богословију, дакле по систему који је деценијама постојао у нашој помесној Цркви. Пред крај последње деценије

прошлог века ушло се у реформу црквеног школства, у којој је, да напоменем, и блаженопочивши владика Сава шумадијски имао значајног удела. Тада се желело да богословија прерасте у шесторазредну школу, односно да прве четири године деца уче у постојећим богословијама, а да завршне две године школовања буду у Београду. На тај начин наше богословије би биле у рангу виших школа. Међутим, како се близило време да прва генерација шесторазредне богословије дође у Београд, тако се схватало да нема могућности да се на примерен начин организује настава. На пример, нема могућности за смештај толиког броја ћака. Затим, поставило се питање какав би тип наставе требало изводити. Појавили су се проблеми који ни до данас нису решени, мада се, начелно, није одустало од тог система. Постало је, ипак, очигледно да он мора да претрпи одређене измене. Тренутно имамо четвороразредну богословију, с тим што ћаци по завршеној богословији морају да упишу богословски факултет, јер само са завршеним богословским факултетом могу да стекну право на рукоположење, односно на свештеничку службу. Из досадашњег искуства јасно је да не могу сви да заврше факултет, да немају способности и капацитете. Потребно је пронаћи начин да такви ћаци заврше нешто што би било више од четвороразредне богословије а мање од факултета. Мислим да то и није баш тако крупан и тежак проблем. Постоје нека размишљања како би он могао да се реши и мислим

да ће то бити задатак неког од будућих сабора епископа наше Цркве.

КАЛЕНИЋ: Да ли ученици који заврше богословију имају проходност за упис на друге факултете?

КРСТИЋ: Ту не постоји никаква законска регулатива. У пракси све зависи од добре воље декана поједињих факултета. Наравно, ради се о факултетима хуманистичких усмерења. Ја лично зnam за неке појединачне случајеве у којима су наши ћаци могли да упишу и друге факултете.

КАЛЕНИЋ: У последњих десетак, петнаест година сведоци смо да је у нашој помесној Цркви сазрела свест о потреби да се црквено школство реформише. Неке промене су већ извршене, о чему сте Ви и говорили. Најављују се и нове промене. Можете ли нам у основним цртама објаснити устројство нашег црквеног школства данас?

КРСТИЋ: Дешавања у црквеној просвети су повезана са свим збивањима у Цркви, односно, она су саставни део нашег црквеног живота, па тако промене у нашем црквеном животу имају утицаја и на црквену просвету и обратно. У последњих петнаестак година код нас се дешава промена типа побожности. Другим речима, сада се и у пракси појављује оно што је било својствено теологији друге половине двадесетог века. У први план избија Црква, односно еклсијолошка питања. Мој колега из Париза, професор канонског права на академији Светог Сергија, на врло леп начин је окарактерисао протеклих двадесет векова историје Цркве рекавши да се првих десет векова Црква борила са христолошким проблемима, успешно их решавајући на Васељенским саборима, док других десет векова историје Цркве доносе еклсијолошке проблеме, на које ми још увек нисмо нашли праве одговоре. Оно што је карактеристично за нашу средину, и уопште за Православље, то је да смо последњих неколико векова имали

Данас је, како се мени чини, основни проблем нашег парохијског живота то што смо изместили целокупну црквену праксу из Цркве. Дакле, све се дешава у кући, или на гробљу, а најмање се хришћански живот доживљава и води у Цркви. За то постоје много бројни историјски разлоги, али то није ситуација за коју можемо да кажемо да је добра и да је не треба мењати. Центар црквеног живота мора да буде у Цркви, у сабрању, у Литургији.

тип побожности у највећој мери заснован на моралу, док, наспрот томе, већ петнаестак година тежиште стављамо на живот у Цркви. У прелазним временима, у временима промена, наравно да има различитих па и супротстављених мишљења, и све се то прелива и у црквену просвету.

КАЛЕНИЋ: У свему томе вероватно има и неразумевања?

КРСТИЋ: Има неразумевања и са једне и са друге стране. Дакле, људима је најтеже да схвате да је Црква довољно широка да прими различита мишљења и да све то Она може да понесе само уколико међу њима има љубави. Заправо, сви сукоби који се повремено појављују, било да се ради о теологији или о свакидашњем животу Цркве, сведоче о помањкању и недостатку љубави. Јер често не можемо да прихватимо да у Цркви постоји неко ко другачије од нас мисли о неким питањима. Исто се дешава и у црквеној просвети. Можда је то видљивије и јасније на нашем богословском факултету него у богословијама. Тежиште целокупне црквене просвете помера се ка еклсијолошкој проблематици и то је процес који се не може зауставити. Другим речима, то представља наставак оне изворне предањске теологије која сведочи да хришћанство јесте Црква, а не нова и посебна философија или идеологија или било шта друго, па на kraју ни морал. Оно што смо ми професори у Крагујевцу покушали, с благословом нашег епископа, јесте да у школи формирамо једну такву црквену заједницу. Дакле, богословија није и не би смела да буде само образовна, академска установа, она мора да живи и као црквена заједница. Због тога се трудимо да деца из богословије понесу прва, по могућству позитивна искуства о Цр-

кви. Да ту добију модел и узор који ће имати за цео живот: како треба да изгледа Црква, како у њој треба да се служи, како треба да живи Црква и слично. Мислим да је то веома битно, јер на тај начин они могу да провере оно што сазнају на часовима, тј. да је наша вера сагласна Евхаристији коју приносимо и да Евхаристија потврђује нашу веру. При таквом стању ствари однос професора и ученика надилази уобичајену супротстављеност и претвара се у братски однос, али у коме, наравно, нема замена позиција. Отпуштају се, колико је год то могуће, оштрице супротстављених «табора» и сви заједно, на црквени начин, учествујемо у хришћанском узрастању сваког ћака.

КАЛЕНИЋ: Да ли би то био основни принцип даље реформе школства? И да ли је у нашој Цркви заиста сазрела свест да се реформе врше у том духу?

КРСТИЋ: Морало би да буде тако. Црквени живот је увек у историји имао много аспекта. Никада није био монолитан. Али, исто тако, постоји и она основна, главна и непрекинута струја свете историје кроз коју сагледавамо како Господ води Цркву своју кроз сва историјска искушења и увек је изнова показује као младу и спасавајућу. Онда кад многи помисле да је Цркви дошао крај, да она више нема снаге да се бори са светом, изађу на површину ти «подземни токови» како их је назвао Флоровски, и Црква се поново врати у матицу живота. Онтолошки и еклсијолошки приступ теологији који је све присутнији у нашој просвети је та здрава струја и Господ ће дати да се она током времена шири. Из искуства могу да кажем, знајући како богослове, тако и студенте на факултету, да имамо јаку добру децу, преда-

ну, верујући и надасве заинтересовану за теологију. Она су будућност наше Цркве. Није реч о великим броју људи, али то је квасац који може да закисели цело тесто. Реч је о младим људима који су Бога жедни и који желе Цркву као простор где ће се напајати «водом животом», а не Цркву која ће задовољавати њихове политичке, националне или друге потребе. Сумирајући напред речено могу да кажем да би основно начело нашег црквеног школства било неговање љубави према теологији. Она је посебан дар Божији и служба у Цркви, те нам је одувек била, а посебно у оваквим прелазним временима, суштински потребна. Покушају да то мало шире објасним због важности проблематике. Бављење теологијом је у дужем периоду историје наше помесне Цркве сматрано за «посао» одређеног броја људи академског типа чији рад није дотицао шире црквене кругове нити је утицао на црквену праксу. Као да су се сви уљуљкали у комотном осећају да је у теологији све већ речено, а да је црквена пракса попримила свој коначни облик који само треба да чувамо и преносимо будућим генерацијама. Тако је теологија изгубила своју животност, односно изгубила жељу да се бави животним и онтолошким проблемима човека и окренула се самој себи, а са друге стране црквена пракса је тако изгубила свој основни критеријум и базирала се на поставци да нешто чинимо зато што су тако чинили они пре нас. Током 20. века су најпре теолози руске емиграције, а затим и други теолози из осталих помесних Цркава отворили сасвим нове теолошке, превасходно еклесијолошке и литургијске хоризонте и бура је почела. Ништа више није било јасно само по себи и све је требало да прође кроз призму новог теолошког сагледавања. Теологија је повратила своју пређашњу динамику и покушава да се ухвати у коштац са савremenom животном проблематиком.

Тиком. То је морало да има импликације и на црквену праксу и то је разлог толиког савременог интересовања за литургику, пре свега. Са друге стране, црквена просвета при таквом односу ствари нужно мора да мења своја начела. Од претежно практичне делатности она прелази у озбиљно теолошко бављење проблематиком. Другим речима, у једном дужем прошлом периоду акценат је стављан на спремност и спретност свештеника за практичне радње типа појања, крштења, венчања, опела и наравно служења Литургије. То је и данас неопходно потребно али није довољно. Основно питање које се данас поставља пред црквену просвету није више «како» или бар не само «како», већ, пре свега, «зашто», а одговор на то питање нам само теологија може дати. Из тог разлога неговање љубави према теологији треба да буде основно начело црквене просвете са свешћу да је бављење теологијом тежак подвиг који тражи много напора, систематског изучавања, молитве и живота у Цркви. Другим речима, одговор на «академизам» теологије претходне епохе не може да буде незнање, неписменост, неукусност и да тако сматрамо да смо сачували од лошег утицаја

схоластицизма, већ напротив, систематско школско изучавање теологије треба увести у Цркву и преобразити и њега и нас спасавајућим енергијама Духа Светог. Црквена просвета треба да има за свој циљ формирање таквих теолога, чланова Цркве пре свега, подвигника који ће даље у свом раду да подстичу љубав према теологији међу свим службама и свим члановима Цркве. Јер велика је варка ако сматрамо да за спасење највећег броја хришћана никаква теолошка знања и никаква теолошка заинтересованост није потребна. Црквени живот се у свим аспектима заснива на теологији и без ње нам, највероватније, ништа неће бити јасно.

КАЛЕНИЋ: Вероватно се слажете да би то требало повезати и са животом у парохији?

КРСТИЋ: Да, то би био крајњи циљ. Јер оно што је битно, најдозвезујући се на оно што сам рекао о црквеном животу и формирању црквене заједнице у школи, јесте да деца проживе и доживе да је Литургија центар њиховог живота. Такву педагогију они треба да примењују, ако једног дана буде Божија воља да постану свештеници, и у парохијском животу. Данас је, како се мени чини, основни проблем нашег парохијског живота то што смо изместили целокупну црквену праксу из Цркве. Дакле, све се дешава у кући, или на гробљу, а најмање се хришћански живот доживљава и води у Цркви. За то постоје многобројни историјски разлози, али то није ситуација за коју можемо да кажемо да је добра и да је не треба мењати. Центар црквеног живота мора да буде у Цркви, у сабрању, у Литургији. Такође, Црква је заједница која има одређену структуру. Мислим да је у овом тренутку веома важно да на томе инсистирамо зато што се у нашем црквеном животу ту и тамо појављују различите струје, односно такозване «харизматске» личности које покушавају да црквени живот усмере на другу

страну, ван структура Цркве. Дакле, нијеово да постоји само интересовање за Цркву, већ је потребно да постоји јасна свест о томе шта је Црква и како она изгледа. Ево поново суштинског задатка за теологе и теологију. Ако бисмо овај проблем пребрали у теоријске воде он би могао најкраће да се дефинише као у теорији познати проблем односа између Духа и структуре, односно, Духа и установе, институције. И врло често се тај проблем појављује у црквеном животу. Он се огледа у томе да сматрамо да су свештеници и епископи они који су по «службеној» дужности ту да обављају одређене послове, али да Дух Свети заправо дише негде ван утврђених структура. То је познат историјски проблем који се појавио у односима између протестаната и католика. Оно што је битно, ако желимо да на прави начин утемељимо духовни препород, јесте да инсистирамо на томе да Црква има своју чврсту структуру, да је то структура будућег Царства Божијег, дакле не случајна и небитна и да тако и кроз њу Дух Свети делује. Да постоји јасна јерархијска структура у којој се зна шта је и ко је епископ, да од њега и његовог благослава све потиче, да је он тај који приноси дарове и да се без епископа ништа у његовој епархији не чини. Затим, шта су свештеници као они који окружују епископа и која је њихова служба, шта је ђакон, који је исто тако директно везан за епископа, и, најзад, каква је служба сваког лаика као члана народа Божијег. Другим речима, службе у Цркви су благодатне, а не административне. И епископска служба и свештеничка и ђаконска служба и служба народа Божијег јесу благодатне службе и Дух Свети даје своје дарове за ту службу, а не за неку другу. Из овога следи да ако неко обавља било коју службу мимо те структуре он је обавља мимо Духа Светога, мимо Цркве. Он нема за то благослов, нити је Црква измолила дарове

Светога Духа да би је он обављао. Било да се ради о духовништву, било да се ради о учитељству, или било којој другој службама. Све то мора да буде у Цркви и повезано са структуром

Цркве. На тај начин и ако то схватимо и негујемо моћи ћемо да избегнемо различите замке које сада постоје а то су, као што рекох, различите «харизматске» личности које са више или мање успеха окупљају око себе људе, али их заправо окупљају мимо Цркве, ван Цркве и без благослава Цркве, иако они мисле да се ради о Цркви.

КАЛЕНИЋ: Какав је однос хришћана са светом чији систем вредности у најмању руку није хришћански? Посебно нас занима како тај проблем решавате у богословији?

КРСТИЋ: Реалан је проблем који наши ђаци имају у односу са спољашњим светом. Тај проблем није мали и они га некад доживљавају трагично, али уколико успешно преbrode кризу која се обично јавља у низним разредима, касније, када заврше богословију, као што сад видим по нашим студентима, то углавном буде на њихово добро. Ради се о томе да је богословија устројена као школа интернатског типа која има одређени кућни ред и он се тиче наставе, учења и одмора, али исто тако и излазака. Ученицима је ограничена могућност излазака, а и када га имају морају да буду у школи најка-

сније до десет сати увече, што они понекад трагично доживљавају. Међутим, уколико, како сам рекао, успешно преbrode ту кризу и прилагоде се дневном ритму школе, касније осећају захвалност што су у тим критичним годинама били сачувани искушења спољашњег света. Мислим да је то значајно за децу, јер ако треба да осете слободу у пуном смислу речи, нека то ипак буде у мало зрелијим годинама, када крену на студије, а да се у богословији заиста баве оним због чега су дошли. Са друге стране, они имају доста распуста, тако да све то може да се избалансира. Богословија има шестодневну радну недељу, па према томе, и њихови летњи и зимски распусти су дужи. Али проблеми су, заправо, суштинске природе: наша деца уче и живе другачије од својих вршњака. Тај проблем изолованости, и на неки начин обележености, може да остави озбиљне психолошке последице. Професорски колегијум има то у виду и труди се да различитим облицима комуникације богословије са другим школама ублажи могуће негативне последице. Наша деца не треба ни у чему да се разликују од остала деце, сем у стремљењу ка врлинама, а то није спољашња већ суштинска разлика.

КАЛЕНИЋ: Постоје мишљења да би требало мењати организациону структуру средњих богословских школа и укинути интернат. Шта мислите о томе?

КРСТИЋ: У осталим православним срединама и у другим помесним Црквама постоје такозване православне гимназије. Оне постоје у Русији и у Грчкој. Румунска православна Црква је све своје богословије, којих има неколико десетина, претворила у православне гимназије и омогућила да те гимназије похађају и девојчице, с тим што су оне уклопљене у државни систем школства и диплома омогућава проходност и на остале факултете, а не само на Технолошки факултет. Вероватно ће и код нас доћи време да се разми-

шља о отварању православних гимназија упоредо или уместо богословија, у зависности од потребе. У овом тренутку мислим да још увек нема разлога да размишљамо о претварању богословија у гимназије јер постоји заинтересованост деце да похађају богословије овакве какве јесу. Нема потребе уводити промене које се тичу система школства, већ треба уводити промене које се тичу самог начина живота унутар богословија. Атмосфера у богословији, која за децу зна да буде фрустрирајућа, треба да поприми прквене димензије у правом смислу те речи, и да у животу богословије преовладава љубав, хришћански однос деце међу собом и професора према деци.

КАЛЕНИЋ: Укључени сте у рад на осмишљавању и организовању веронауке у државним школама. Каква су ваша досадашња искуства и утисици?

КРСТИЋ: С обзиром на то да је веронаука нови предмет који је однедавно ушао у државне школе мислим да не можемо да будемо нездовољни резултатима. Заинтересованост деце постоји, постоје и млади вероучитељи спремни да децу упуте и уведу у основе хришћанске вере. Још је рано говорити о томе какве резултате можемо да очекујемо. Треба да прође још неколико генерација јер је све то још увек у покоју. Не можемо и не смо бити строги према многим мањкавостима које постоје у раду вероучитеља који су неискусни. Наравно, настава веронауке може и

треба да се унапређује у различитим правцима. Мислим да неких озбиљнијих проблема до сада није било. Веронаука се укорењује у систем државног школства, вероучитељи су већ сада равноправни чланови школских колективова. Верујем да ће Господ дати да се настава и даље одвија нормалним токовима и да донесе своје плодове. Наравно, не треба очекивати неке спектакуларне резултате, јер смо ми имали и пре Другог светског рата веронауку у свим школама, па нам се комунизам ипак десио.

КАЛЕНИЋ: Да ли имамо довольно вероучитеља?

КРСТИЋ: Постоје проблеми који се сваке године увећавају. Како који разред пристиже потребе за вероучитељима се умножавају. Ми смо, бар до сада, у шумадијској епархији, успешино решавали те проблеме, али бојим се да ћемо од септембра имати озбиљан проблем са бројем вероучитеља.

КАЛЕНИЋ: При нашем Богословском факултету постојао је Богословски институт. Да ли је он био замислен као установа за школовање вероучитеља и шта је сада са њим?

КРСТИЋ: Институт је прошле године укинут, више се не уписују нови студенти. Са новим законом о Универзитету видећемо како ће се факултет организовати. Постоји општа тенденција да се укидају двогодишње студије. По новом закону студије ће бити организоване као трогодишње или четврогодишње. У

оквиру тог закона могуће је да ће факултет поново да организује и трогодишње студије.

КАЛЕНИЋ: На крају, реците нам нешто о матурантској екскурзији коју је богословија организовала.

КРСТИЋ: Матуранти и вицепатенти су ове године ишли на поклоњење светињама Константинопоља, Кападокије и Ницеје. Пут је био далек али је све, хвала Богу, прошло у најбољем реду. Света Софија и остale светиње Константинопоља, а затим подземни градови, цркве у стенама и нестварни пејсажи Кападокије су код свих нас изазвали снажне емоције. Област Кападокије је заиста јединствен простор у сваком погледу али, на жалост, данас без хришћана. Издвојио бих, поред многих светиња које смо обишли, цркву Свете Софије у Ницеји где је одржан Први васељенски сабор и у којој је наш Свет Сава хиротонисан за епископа, а која је без крова и претворена у музеј. У њој се до превасходно служило. Мислим, на крају, да је екскурзија испунила свој образовни циљ, да су деца задовољна и да су им потресна искуства отворила нове видике у разумевању историје и свести о томе да ми хришћани постојаног града на земљи немам.

КАЛЕНИЋ: Оче Зоране, у име читалаца Каленића захвљујем вам се на времену које сте одвојили за нас. ■

разговарао
Никола Миловић, јереј

ДАНАС ЈЕ ПРАЗНИК ПРЕПОЛОВЉЕЊА

Данас је јразник Преполовљења: с једне стране, својом божанском красошом освештава ћа Света Пасха, а са друге стране - сија благодат јешишаша.

Канон Преполовљања Педесетнице, 6. песма, 4. глас

ТВОЈЕ ОД НАС ВАЗНЕСЕЊЕ СЛАВИМО

Не остављајући Очева негра, преслашки Исусе, и са земнима као човек љоживевши, данас си се, са Горе маслинске, на Небо у слави вазнео, и ћалу природу нашу милосрдиво љодићао, да би је с десне стране Оца љоставио. Бесштешне силе небеске због ћоћа се удивљују и у страху и трешету човекољубље Твоје величају. Са њима, и ми на земљи Твој силацак к нама и Твоје од нас Вазнесење славимо, и молимо се, говорећи: "Господе који искуњаваш ученике Своје и Мајку која Те је родила, ради ћу бескрајном Своја вазнесења, њиховим молитвама угодошт и нас радосћи Твојих изабраних, велике ради милости Твоје!"

Вечерње Вазнесења, стихира на Господи возвах, 6. глас

БОГ ИЗРАИЉЕВ И ЊЕГОВА ИМЕНА

Имена у Старом Завету говоре које и какав је Бог, али и одражавају, поред осталог и израиљски амбијент, теолошко богатство старозаветне традиције и друштвене контексте који су уобличавали религијски живот

Имена су речи којима се идентификују личности, бића, предмети, установе. За античког човека, тиме и за Јевреје, име није само знак, обележје којим се једна личност разликује од друге, већ је име у исто време и одраз, па чак и део дотичног бића, ако не и његово само Ја. Стари Завет то недвосмислено потврђује у догађају сусрета Авигеје и потоњег цара Давида, где Авигеја каже за свог мужа: *Нека Господар мој не љеда на штоа неваљало човијека Навала, јер је као и име што му је* (1Сам 25, 25). Дакле, као што име човеково говори које и какав је тај човек, тако и име Божије открива које и какав је Бог. У том смислу, за семитски (јеврејски) начин размишљања име има изузетно значење. Имати име значи постојати, дати некоме неко име значи дати му идентитет, променити име означава почетак новог постојања, уништити нечије име значи престанак постојања тога чије је име уништено. Са друге стране, за Семите, знати име Божије, значи знати Бога, али не у смислу поседовања извесних информација о Богу, већ у смислу заједничарења са Њим, јер када изговоримо име Божије, ми чинимо да Бог буде присутан ту међу нама (наравно не у некаквом магијском смислу) и да заједничаримо са Њим. Отуда нам Божија имена у Старом Завету говоре које и какав је Бог, али и одражавају поред осталог и израиљски амбијент, теолошко богатство старозаветне традиције и друштвене контексте који су уобличавали религијски живот. Када говоримо о именима Божијим у Старом Завету, разликујемо неколико врста имена: лична, генеричка, друштвена.

Личним именима на Блиском истоку придавана је велика важност, јер су та имена откривају карактер и идентитет личности, као и моменте из њиховог живота.

Од личних имена за Бога наводимо:

1. **ЈАХВЕ**: Ја сам онај који јесте. Ово је најважније име за Бога у Старом Завету. Јавља се на око 6.800 места и најчешће се изговара као Јахве. Ово име за Бога први пут је откријено Мојсију на гори Хориву: ЕХЈЕ АШЕР ЕХЈЕ (JXBH) = ја сам онај који јесте (2Мој 3, 14). Значење овог имена изводи се из несвршеног глагола ХАЈАХ = бити. Ако овај глагол доведемо у везу са узрочним глаголским кореном (хифилом), онда би Јахве значило Јахве је творац и владар историје. Слично значење изводимо и из старогрчког превода εγώ εἰμι ὅτι ον - ја сам биће, почетак и извор свега што постоји (латински ENS A SE).

2. **ЈАХВЕ САВАОТ**: Господ над војскама, Господ свемогући. Ово име се у Старом Завету јавља на 279 места и то најчешће код пророка (Ис 1-39; Ам, Аг, Зах) и означава Господа који је Господ над војскама и то небеским војскама. Овим именом за Бога, желело се супротставити разним многобоžачким небеским култовима.

Од генеричних (сложених) имена наводимо:

1. **ЕЛОХИМ**: Бог узвишени, Бог узвишени стваралац. Ово је једно од најчешћих генеричких имена у Старом Завету. Јавља се на око 2.500 места. Ово име је у почетку означавало више богова, дакле имао је политеистичко значење (2Мој 20, 3), али је временом добило значење само једног Бога (1Мој 1, 1). Наиме, када се ово име употребљава у паганству, оно означава многе богове, а када се употребљава код Израиља, означава једног Бога. Јер увек, сем неколико изузетака (1Мој 1, 26), глагол који долази уз ову именницу стоји у једнини. Ово име је иначе нарочито било фаворизовано у Северном царству.

2. **ЕЛОАХ**: Бог. Ово генеричко име у Старом Завету се јавља све-

га 75 пута и од тог броја највише у Књизи о Јову. Ово име присутно је у поезији и само је песничка варијанта имена Божијег.

3. **ЕЛ**: Бог. У Старом Завету ово име се јавља преко 200 пута, а иначе је заједничко име за божанство у древним културама Блиског истока, где се именом Ел означава један бог из круга богова, као што реч човек означава припадника људске расе. Јевреји су ово име по доласку у Ханан усвојили, при чему су под Елом подразумевали једног Бога који их је извео из Египта.

4. **ЕЛ ШАДАЈ**: Бог планина (2Мој 6, 3), Бог свемогући. Овим именом Бога су називали патријарси Аврам, Исак и Јаков. У почетку, Ел Шадај је био бог старешина хананског пантеона, јер су по њиховим веровањима богови живели на планинама. Временом ово име губи тај значај и почиње означавати Бога који је Свемогућ, односно који је изнад свих, односно Јахвеа (2Мој 6, 3; Јез 1, 24) како се Бог почео називати после јављања Мојсију.

5. **ЕЛ ЕЛИОН**: Бог Свештишни, Творац неба и земље, Бог који је изнад свега створеног. Ово име је употребљавано за означавање високог бога Ела. Од почетка Х века пре Христа ово име означава Бога који је изнад свих - Свештишњи (1Мој 14, 18; Пс 47, 2-3), а који се у (1Мој 14, 22) и у (Пс 78, 35) идентификује са Богом Аврамовим.

6. **ЕЛ ОЛАМ**: Бог вечности. Овим именом означавао се у старији ханански бог Вирсавеје. Насељавањем Јевреја на просторе Ханана, још од времена патријарха, ово име добија значење Бога који је вечан, при чему се мисли на Јахвеа (1Мој 21, 33) а не на неко хананско божанство.

7. **ЕЛ БЕРИТ**: Бог Завета. Ђио је ханански бог у Сихему (Суд 9, 46). Од ЏИ века пре Христа ово име означава Бога са којим је

склопљен савез, завет, односно Јахвеа.

8. ЕЛ РОЈ: Бог Гледања, Бог Обожења. Ово име се помиње за Бога који је помагао Агари да се спаси у пустињи и који јој обећава велико потомство (1Мој 16, 13-14).

Од имена друштвеног порекла наводимо:

1. АДОНАЈ: Мој Господар, Господар мој Велики. Ово име долази од имена Адон - господар. Ово име је почело да потискује име Јахве у времену после вавилонског ропства, када се јавила тежња да се ради избегавања обесвећивања имена Божијег престало изговарати име Јахве (Јов 28, 28). Јасан траг забране употребе имена ЈАХВЕ видимо у (3Мој 24, 16). Наиме, у извornом јеврејском тексту стајало је: Ко ружи име Ја-

хвеово нека се казни смрћу. Седамдесеторица су међутим ово превела са: Ко изговори име Јахвеово нека се казни смрћу.

2. ВАЛ: Господар, власник. Овим именом у Ханану је означаван онај ко је неком претпо-

стављени. Вал је у хананској култури бог олује и плодности. Овај бог био је противник Јахвеу, те се Јахве никада не назива овим именом.

Од имена која су означавала Божије место и службу, као владара над старозаветним Израиљем, наводимо:

1. МЕЛЕК: Цар (Пс 95, 3), у смислу Цара који влада над Израиљом и свим народима.

2. ШОФЕТ: Судија (1Мој 18, 25).

3. РОЕ: Пастир (Пс 23, 1).

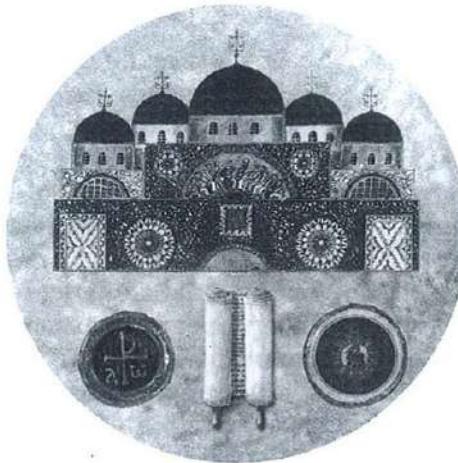
Од имена изведенih из израиљске породице наводимо:

1. АВ: Отац (5Мој 32, 6).

2. АХ: Брат (Ахија = брат Јахвеов - 1Сам 14, 3).

3. ГОЕЛ: Избавитељ (Пс 19, 14).

**Рајко Стефановић,
протонамесник**

Исповест свештенства Крагујевачког намесништва

БОГОСЛОВЉЕ ПРИМЕЊЕНО У ЛИТУРГИЈИ

Исповест свештенства Крагујевачког намесништва шумадијске епархије обављена је у пету недељу поста сабрањем на Светој литургији Прећеосвећених дарова коју је служио епископ шумадијски Господин Јован. У грбичкој цркви свештенство је исповедао архимандрит Герасим (Крстић), духовник манастира Жиче. На Светој литургији на дахнуто је проповедао о значају Свете тајне исповести, покајања и причешћаprotoјереј Петар Манић, парох у Десимировцу.

У сали парохиског дома реферат на тему: *Смисао и значај Литургије* прочитао је јереј Драган Брашанац, свештеник цркве Свете Петке у Крагујевцу. Он је изнео тумачење проверено и оверено благодатном мудрошћу Светих отаца и учитеља Цркве. Дивним начином излагања, указао је да Црква није изван нас него да смо ми у Христу и Христос у нама. Хришћанство се не састоји у пружању могућности да сваки појединачно постигне лично савршенство већ у датости и заповести да хришћани буду Црква - царско свештенство, народ Свети, народ задобијен (1Пет 2, 9) те да јављају и исповедају присуство Христа и Његовог Царства у свету.

Отац Драган је истакао да Светост Цркве није наша светост, него Христова, који заволе Цркву и Себе предаде за њу. Разрађујући тему, говори о есхатолошкој размери Цркве јер је она Тајниство, стога што је првосаздани свет, који јавља, већ спасен у Христу, при чему га у литургијском и молитвеном опиту ми не одвајамо од сврхе ради које је створен и спасен: Да буде Бог све у свему (1 Кор 15, 23). Отац Драган сведочи да Царство Божије јесте

циљ и садржај хришћанског живота. Царство Божије јесте знање Бога, љубав према Њему, јединство са Њим као извором живота. Говорећи о времену (καιρός), предавач нас учи да време Царства Божијег и његовог испуњавања Црквом улази сада упало време овога света како би нас, тј. Цркву узвело на Небо и претворило у оно што она јесте: Тело Христово и Храм Духа Светога.

Говорећи о служби епископа као иконе Христове, отац Драган је истакао да се ту не ради о власти добијеној од Христа, већ о самој Христовој власти. На епископа гледајте као на самог Господа, пише свети Игњатије Антиохијски.

Завршавајући излагање предавач сведочи да само Бог јесте љубав. И само у Богоаплоћењу, у сједињењу Бога и човека, тј. у Исусу Христу, љубав самог Бога се јавља и дарује људима. У сједињењу са Христом ми задобијамо Његову љубав и можемо да волимо њоме и да узрастамо у њој.

Анализирајући реферат, наш архијереј је изразио задовољство, уз поуке, понеку исправку и сугестију.

Оште мишљење свих присутних, који су учествовали у дискусији, је да је рад написан на високом богословском нивоу и да предавача одликује темељна интелектуалност, снажна осећајност и богата ерудиција.

По завршеном разговору о овим важним богословским темама и поуке епископа свештенству, трпезу љубави приредио је, уз учешће свештенства, Црквени одбор у Грбицама.

М. Марковић, јереј

О ХРИШЋАНСКОЈ ЉУБАВИ

ПИТАЊЕ: Помаже Бог. Доста се често у нашем народу може чути изјава да је хришћанство љубав, да је Бог љубав и да су људи браћа. Но многима то што сами тврде није доволно јасно и смишо ових појмова граде на основу неких својих произвољних схватања а не на основу Јеванђеља и хришћанског предања. Молио бих вас да објасните шта хришћанин треба да има на уму када говори о љубави у хришћанству.

В. С. из Јагодине

ОДГОВОР: На жалост, није ово једини хришћански термин који људи користе а да нису доволно свесни његовог значења, али је ово сигурно термин који је највише изгубио од свог извornog смисла. Обично се данас о љубави говори у смислу својеврсног сентименталистичко-пијетистичког или романтичарског заноса. Неки љубав поистовећују са хуманизмом, алtruizmom, солидарношћу, а све ово није ништа друго до сурогат љубави. По оваквим схватањима волети значи: апстрактно и површино (споља) се дотацији љубљеног. Но ово нема ничег заједничког са оним што овој речи даје хришћанско предање по коме је љубав не само осећање него и суштина духа, душе и воље.

Она је одређена двоједном заповешћу: "Љуби Господа Бога свог свим срцем својим, свом душом својом, свим умом својим и свом снагом својом." (Мт. 22, 37-38; Лк. 10, 27) и "Љуби ближњег свога као самог себе." (Мт. 22, 39) Иако је љубав према Богу дата у форми заповести она није нешто

што се насиљно намеће човеку, нешто што је неприродно за њега. Она треба да буде наш одговор на призив Божији, на призив да будемо "послици и прилици" Светотројичног живота у љубави. "Зашто смо ми овде на земљи?" - пита се свети Николај Српски - Да покажемо љубав своју према Богу. Да нашом малом љубављу одговоримо на велику љубав Божију коју је Он показао и показује и у рају и на земљи." Овде човек није слуга нити роб, већ "пријатељ Божији" (Јн. 15, 15) и више од тога - син по благодати. У једном таквом родитељском односу са вечним и нествореним Богом свако од нас превазилази ограничења своје створене природе и вечно постоји. Тако се показује да љубити значи бити. Ако љубим ја постојим, јер сам везан са Свебићем; ако не љубим - не постојим јер сам везан са небићем. "Љубављу се човек ослобађа робовању категоријама небића и смрти, и своју личност уводи у живот благе и кротке Вечности, те једине

ка -

тегорије љубави. Јубављу човек себе преноси у богочовечанске бескрајности и сједињује себе са Богом Логосом до чудесне пријности." (Ава Јустин Ђелијски)

Дакле љубав у хришћанству означава најсавршенији и једини истински однос између два разумна и слободна бића, између Бога и човека, али и између двоје људи. Јубити истинском и не-пролазном љубављу могућно је само када човек живи Богом и у Богу. Ове две заповести су по свemu једносушне. Јубав према човеку је само видљива пројава и верна објективација човекове љубави према Богу. Без богољубља нема правог човекољубља које и јесте у томе да превазиђемо спољашност и да у сваком човеку видимо образ Божији. У том смислу и схватамо познату светоочајку изреку: "Видео си брата свог - видео си Бога свог." Волети човека а не љубити Бога у ствари је самољубље. Јубити Бога а не волети човека у ствари је самообмана. Човек не може осетити и познати љубав ако лично и опитно не доживи прву и највећу заповест.

Без љубави је човеково ја ништа, а ако и јесте нешто онда је то нешто хаотична маса бесмислених сензија и непотребних болова.

За чисто људске напоре љубав према брату је апсолутно немогућа. То мисле многи људи. "Да би осетили да је хришћанска љубав могућа и остварила на земљи мора се најпре помоћу христочежњивих подвига савладати егоцентризам и солипсизам људског ума и христоцентризмом мисли стећи ум Христов, срце Христово. Еванђелска

љубав сједињује душу са душом, срце са срцем и вољу са вољом. Она улази у душу љубљеног, сједињује се са њим суштински, оваплођује се у њега, преображава се у њега, постаје оно што и он: осећа његовим осећањем, мисли његовим мислима, пати његовом патњом, тугује његовом тугом, радује се његовом радошћу." (Ава Јустин Телијски) Та је љубав дело силе Божије. У том смислу схватамо речи светог апостола Павла: "А плод Духа јесте љубав." (Гал. 5. 22) Љубав је сипла с неба и није изникла на земљи. Она није проналазак човека - она је проналазак Божији. "Узрок љубави према Богу јесте Бог."

Човек може бити творац вере, али никада љубави; Бог је једини Творац љубави. Вера је подвиг, љубав је дар. Јубити Бога значи откривати пред Њим своје срце и чекати да у срце сиђе енергија божанске љубави. На овом месту сећамо се познате изреке: "Како се кајеш онако и љубиш." Ово значи да стицање љубави постаје могуће тек после постепеног и разноврсног труда на унутрашњем плану. Коначним циљем душевно-телесног подвига Литургијска књижевност сматра ослобођење човекове љубави према Богу и ближњима од страсти. Једини смисао подвига је стицање љубави. Све остало нас води у пуки ригоризам и бесмислени формализам. У том подвигу стваралачки учествује с једне стране, сам Богочовек Христос, а с друге, сам човек целокупним својим бићем. Дакле то је подвиг уселења Христа у себе јер је без Бога љубави немогуће љубити божански. Они који нису прошли дугогодишњи опит духовне борбе неће моћи да осете и правилно схвате суптилне разлике између истинске и дру-

гих љубави. Ево шта о томе каже свети Јован Кронштатски: "Енергија срца човекова мора у потпуности бити управљена према Богу, према љубави Његовој, према испуњењу светих заповести, борби са злом и сваковрсним гресима, очувању душевног мира, кротости, смирења, слободе духа, са осећања са људима у њиховим немоћима, заблудама, а не према самољубљу, сребролјубљу и сладострашћу, стомакоугађању и неумереним задовољствима, играма, представама, филмовима. Међутим, непријатељ се упиње да целокупну енергију срца и воље наше усмери према страстима плоти и духа, према љубљењу света и свега што је у свету: похоте телесне и похоте очију и надменности живљења."

А један други велики познавалац људске душе Ф. М. Достојевски пише: "Љубав треба знати стечи, јер се она тешко стиче, скupo се купује, дугим радом и после дугог времена; јер волети треба не само случајно и на један тренутак, него на свагда. Случајно може свако заволети - тако може и злочинац заволети." Одавде закључујемо да је хришћанска љубав нарочита - она је жртвена. То је жеља човека да целовито, без остатка, учествује у радости и несрећи другога (за разлику од зависти и мржије где се добитак других доживљава као губитак - "Кад год неки мој пријатељ у нечemu успе нешто у мени умре." Гор Видал, амерички књижевник). Она не тражи себи робове; воли човека као образ Божији. "Ко је научио шта је љубав плаче за целим светом." (свети Серафим Саровски)

Љубав се созерција као нестворено јављање Бога у човеку, или, чешће, као Божанска сила, која нас сједињује с нествореним:

она се чак поистовећује са Светим Духом. Преподобни Симеон Нови Богослов због тога све убеђује да стекну љубав: "Трчимо верни, снажно, пожуримо, млаки на силу. Троми устанимо да би освојили љубав, тачније, да постанемо њени причасници и тиме да прећемо од овдашњих и заједно са њом да станемо пред Саздатеља и Владику. Без љубави нема спасења, она је царица врлина."

Ако је Бог љубав онда у срцу човечијем нема места за очајање, за скепсу, за мржију. Свим својим бићем човек је створен за бескрајну радост, за божанску мудрост, за вечну самилост, за безмерну љубав. Такву љубав можемо препознати на основу речи Господњих: "Ко има заповијести моје и држи их, то је онај који ме љуби." (Јн. 14, 21) Ово лепо објашњава свети Тихон Задонски: "Ко истински љуби Бога, уклања се од свега што је противно Господу и стара се да испуни све што је угодно Њему. Супротно овоме, они који не маре за заповести Божије немају у себи љубави према Богу. Овамо спадају сви који су злобом испуњени и који на било који начин наносе патњу другоме, блудници, прељубочинци и оскрвнитељи, крадљивци, отимачи, лопови и сви који за себе туђе добро неправедно присвајају, клеветници и опадачи, лукавци, лажови и лицемери, врачари и сви који их у домове призывају, као и сви они што се о Закон оглушују."

На крају можемо закључити да љубав треба да буде главна стваралачка сила којом једна личност компонује себе; до Христа она је била тантента на кругу људског живота, од Њега она постаје центар живота, личности и људске заједнице.

Небојша Младеновић, Ђакон

О ПРЕСЛАВНОГ ЧУДА

О преславнот чуда!

Данас ликују у сјомен Новој Лазара
анђели на небесима и људи на земљи.
Анђели ћа овенчавају као победника,
а народ узноси ђохвално јевање,
дивећи се и ђоворећи:

"Гле, како заврши ђарку!"

О неојисивој весеља ђвота ђремудри,
чијеј учешћа оправдано си се удостојио.

**Стихира из Службе светом кнезу Лазару
непознатог Раваничанина**

Јован Мајендорф, протојереј

ОД ВСЈЕХ И ЗА ВСЈА

Велики православни богослов Јован Мајендорф за Споменицу о шестој стогодишњици Косовског боја -

Свети кнез Лазар, коју је, по некада добром а у наше време занемареном обичају, припремио Свети архијерејски синод СПЦ (1989), написао је текст о две појаве у нашој цркви и држави - успону монашког, исихастичког покрета и оживљавању хришћанске уметности - који су се показали као духовне победе, а не порази. Главни део те расправе преносимо у овом броју Каленића

Увизантијском свету препород "умног деловања" и уопште "исихастичког" усмерења у монаштву био је већ духовни одговор Православља на латинску окупацију Константинопоља (1204-1261). Тада је био повезан са новим интересовањем за предања палестинског и синајског монаштва. Управо у 13. веку, Јерусалимски монашки типик манастира Светог Саве Освећеног почeo је у целом православном свету да замењује Типикон Велике цркве (Цариградске). На врховима јерархије Константинопољске цркве личности патријарха светог Атанасија Првог (1289-1293. и 1301-1311) и митрополита светог Теодосија Филаделфијског (крај 13. века) поштоване су с правом од светог Григорија Паламе као надахнитељи исихазма. На Балкану је исихастички покрет повезан са именом преподобног Григорија Синаита (1255-1346), који је основао манастир у Парорији, у јужној Бугарској. Већ је сам свети Сава несумњиво лично био повезан са тим "источним" утицајем на православно монаштво, али је ширење исихазма у Србији добило нову снагу управо у другој половини 14. века. Покровитељство цара Душана указано светогорским манастирима изразило се у српској "хегемонији" (преовладавању) на Атону, а тим самим и у усвајању од стране Срба традиција атонског монаштва. Дела светог Григорија Паламе превођена су на словенски језик управо у српској редакцији.

Највише се осетио исихастички покрет у северној Моравској Србији, где је, после пораза на Марици, српска православна култура још једном процветала за време владавине кнеза Лазара (1371-

1389). Тада су подигнути нови манастири, преводила се и преписивала дела Светих отаца, која су посвећена "умној молитви". Тада су се преселили ученици светог Григорија Синаита, преподобног Теодосија и Јефтимија Трновског и они су са собом доносили духовно и литерарно наслеђе исихазма. Један од најистакнутијих досељеника био је преподобни Ромило Видински и Раванички (преминуо око 1376), ученик Григорија Синаита и бивши пароријски монах. Ускоро после 1371. године свети Ромило се настанио око манастира Раванице и постао је учитељ монашких подвига за многе друге. Са доласком монаха из Парорије и Калитарева, пише Д. Оболенски, српски манастири, основани у удаљеним крајевима земље, посветили су се созерцателном (исихастичком) животу. У шумовитим брежуљцима око Јужне Мораве, српско монаштво, прихвативши мистичко богословље и унутрашњу молитву исихаста, сасвим се укључило у позновизантијску традицију и, пред само турско освајање, усред социјалних потреса, посветило се виђењу "нестворене светлости, преображеног света".

Двојица стараца - исихаста били су нарочито лично блиски кнезу Лазару. Били су то старац Исаја Хиландарски и преподобни Никодим Тисмански.

Исаја је био родом из Сереза, то јест из јужног кнежевства, које се до 1371. године налазило под влашћу Јована Угљеше. Још од цара Душана био је назначен за игумана руског светогорског манастира Светог Пантелејмона. Био је писац не само преведених са грчког, него и оригиналних дела, међу којима, изгледа, и Житија

Литовских мученика: Антонија, Јована и Евстатија које је 1347. године убио Олгерд Литовски, а канонизовани су 1374. године. Али најважније остварење старца Исаје био је његов потпуни превод списа Дионисија Аеропагита (заштитио 1371) - једног од основних споменика хришћанске мисли, који је извршио огроман утицај на средњовековну мисао и на Истоку и на Западу. До Исајиног превода текст Ареопагитика био је познат Словенима само у одломцима. Сам је старац себи давао довољно рачуна о великом тешкоћама око превода. У свом предговору овом преводу он признаје да је грчки језик - "уматнички" и "врло вешт", јер су се њиме користили многи мудраци и философи, а код Словена је било мало ревнитеља мудрости, и зато је њихов језик лишен "вештине". Али, враћајући се идеологији светих Кирила и Методија, старац Исаја такође тврди са свом силином да је словенски језик створен Богом и да је све што је Бог створио "врло добро", те је отуда и мудрост Аеропагита изразила такође и на словенском.

Исахазам, као познање Бога и као васељенско искуство Православља, који је тако јарко изражен у личности старца Исаје, појавио се такође и у делатности преподобног Никодима Тисманског. Син отца Грка и мајке Српкиње, преподобни Никодим је био сродник по мајци кнеза Лазара. Примивши монаштво на Атону, у манастиру Хиландару, он је постао славан као "тумач речи", то јест као искусан преводилац са грчког на словенски језик. Доживевши у Србију на позив кнеза Лазара, он је затим основао манастире у Водици и Манастирици, а касније, користећи и даље подр-

шку кнеза Лазара и такође властичких господара, постао је оснивач манастира Тисмана у Влашкој, где је и скончao 1406. године. Позната је његова преписка са трновским патријархом светим Јефимијем, на теме богословске и етичке, из чега се види да монаси - исихасти нису били само со-зарцатељи и аскете, него и ревно-сни учитељи балканских народа у истинама Православља, које је сједињавало Грке, Србе, Бугаре и Румуне у једно схватање и доживљај хришћанске благовести и у јединство црквеног живота.

Њихова ревност за црквено јединство и близост према кнезу Лазару особито је јасно изражена године 1375. Као што је познато, проглашење Српске патријаршије од стране цара Душана 1326. године, повукло је са собом раскол са Константинопољским патријархатом. Раскол је био изазван не толико установљењем нове патријаршије у Пећи - уз подршку трновског патријарха, охридског архиепископа и атонских манастира, али без благослова Константинопоља - него и тим фактом што је пећки патријарх присвојио себи јурисдикцију над митрополијама грчким које је освојио Душан. Године 1375. питање тих митрополија већ је било срећено, пошто их је деспот Угљеша још 1368. пре своје смрти у Маричкој бици, вратио у јурисдикцију Цариградске патријаршије. Али општење између Пећке патријаршије, која се налазила у северном кнежевству кнеза Лазара и Константинопоља, није било васпостављено. У свом казивању о патријарху Сави Четвртом, ученик и настављач аријепископа Данила Другог, пише да "кир Исаја, видећи неразрешеност овога зла (то јест раскола), распаливши се божанском ревношћу, дође кнезу Лазару и каза му о тој ствари... А кнез Лазар, будући богољубац и украшен многим врлинама... посла старца кир Исају патријарху српском Сави, и овај дошавши умоли га за ово разрешење." Главна заслуга за васпостављање црквеног мира припада "ревносноме" старцу Исаји, а такође о "богољубивом" кнезу Лаза-

ру. Патријарх Сава се углавном пасивно саглашава. Даље казивање потврђује такође водећу улогу групе монаха којима руководи Исаја. Група укључује у себе и преподобног Никодима - сродника кнежевог - и такође бившег протоса Свете Горе - Теофана. Монаси одлазе најпре на Атон, а отуда у Цариград, где на челу Велике цркве стоји један други и славни Светогорец, ученик светог Григорија Паламе, патријарх Филотеј Кокинос, "муж добродетељан и премудар", као што о њему пише аутор Житија Саве Четвртог. За Филотеја, Исаја и његови сајпутници су "своји" људи, ревници богословља о Таворској светости и, по свој вероватноћи, људи њему лично познати по заједничком животу на Светој Гори и по литерарно - преводилачкој делатности. Од њих прима "са великом чашћу" и, на њихову молбу, скида "забрану и одлучење" и прима их "у општење и саслуживање". За Исају је речено посебно да "беше врло вазљубљен патријарху" и да "њега ради" патријарх и Синод дарују Србима право да имају "патријарха самовлашног и никоме подчињеног". Посланици Филотејеви, "свештенониоци" Матеј и Мојсије, бивају упућени у Призрен и тамо, на гробу цара Стефана Душана, скидају све раније забране, наложене за Српску цркву.

На Косову пољу, 1389. године, пропало је кнежевство кнеза Лазара и сам свети кнез умро је као хришћанин и мученик. Но, духовни капитал, сакупљен кроз векове и са особитом снагом пројављен у духовном животу Србије крајем 14. века, остаје као опште наслеђе не само Срба, него свег Православља.

Те живе снаге још ће се појавити у северној Србији, под власту деспота Стефана Лазаревића (1389-1427). После битке на Косову пољу и турског заузећа Трнова (1393), монаси, писци, иконописци са свег Балканског полуострва нашли су код њега уточиште и њихова делатност донела је ту много плода. По речима савременика Константина Филозофа (Костеничког), благочести-

ви деспот је помагао порасту "цветајућег Православља". Тамо су исликане фреске манастира Раванице (око 1378), Каленића (1413-1417) и Манасије (1406-1418). Такозвана Моравска школа црквеног живописа очувала је везе са византијским светом и са традицијом уметности Палеолога, но она је такође пројавила и специфично српске облике духовне лепоте и аристократизма.

Управо је тамо "филозоф" Константин Костенички написао своје преводе са грчког (на пример, превод тумачења на *Песму нај песмама* блаженог Теодора Критског), и такође написао је *Житије десиоша Стефана*. Но, Константин је особито знаменит по свом ауторству *Сказанија о именах*, то јест огледа о својеобразној философији словенског језика. Та философија, која се у основи везивала са литургијском и језичком реформом патријатха Јефимија Трновског, позивала је на тачност у преводима са грчког и на једнообразност. Циљ аутора је да се искорене дијалектолошке разноликости, које су почеле да преовладавају у рецензијама словенског језика - бугарској, српској и руској. За Константина, јединство вере било је неодвојиво од језичког јединства, то отуда својеврсно уздизање словенског језика на обједињујућу функцију, какву је имао латински језик на Западу.

(...)

У светlostи свега великог и светлога, што је сакупљено у хришћанској култури средњовековне Србије, трагедија Косова није могла бити коначни пораз. Дела светог Саве, преводи старца Исаје, наслеђе православног јединства завештано исихастичким покретом 14. века, вечна лепота која се одражавала на фрескама српских манастира - све се то показује као истинска духовна победа и основа за препород, не само Православне Србије, него и за све оне који су се приопштили у Крштењу - кроз смрт и воскрсење са Христом - Светlostи вечно-га живота.

с руског превео
А. Јевтић

(изостављен научни апарат)

КРАГУЈЕВАЧКИ БОГОСЛОВИ У ПОСТОЈБИНИ БОГОСЛОВЉА

У сагласју са већ признатим опредељењем Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу да ученици кроз школовање добијају што више информација о свим видовима хришћанског живота, током Светле и Томине недеље, организовано је путовање (за ученике III и IV разреда и део наставника) у Цариград, Кападокију и Никеју

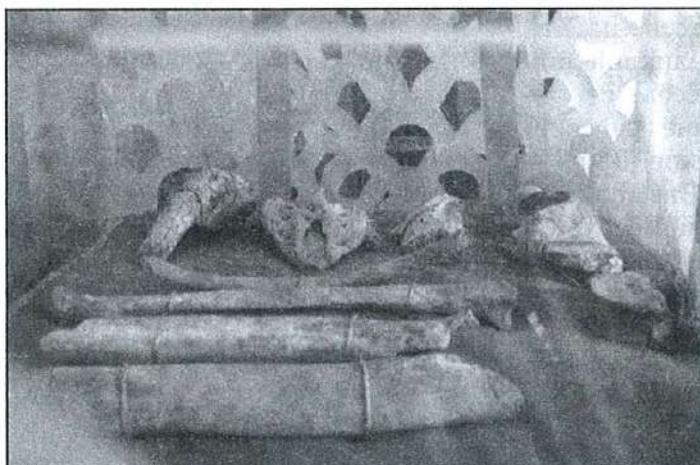
П о томе што је путовање под духовним и организационим надзоромprotoјереја ставрографа др Зорана Крстића, ректора Богословије, почело 5. маја молитвом у школском храму, певањем тропара заштитница у аутобусу, уљудним и цивилизовним понашањем свих током дуге вожње до Цариграда, видело се да ће се овај поход хришћанским светињама битно разликовати од оних других ђачких путовања о којима у новинама читамо са пуно нелагодности због непримерног владања. Мада је, по повратку, остало мноштво утисака, чини се да је први како су учесници током свих десет дана били прави репрезентанти хришћанског понашања, владајући се у сваком тренутку као суштинска црквена заједница. Нико од учесника није дозволио, без обзира на искушења, а за многе богослове ово је био први одлазак у иностранство, да заборави на високе духовне критеријуме који се подразумевају у Златоустовом училишту. Старији су због тога поносни, а остају им и признање и захвалност.

Када се каже да су крагујевачки богослови обишли Кон-

стантинопољ – данас вишемилионски исламски Истамбул, кападокијска духовна изворишта где вековима нема хришћана и васељенско сабориште Никеју – печат наше цркве – у којој је све учињено да о томе не остане никаквог трага, јасно је која су осећања код свих поклоника превладала. Чини се да је то најбоље изразио један богослов, цитирајући у писменом раду о путовању Плач пророка Јеремије: "Како потамње злато, промијени се чисто злато? камење је од светиње разметнуто по угловима свијех улица."

тинска достигнућа. Ипак, на основу раније стечених знања, богате литературе коју смо понели и помоћи локалног водича, богослови су могли стећи представу о историји хришћанског Другог Рима:

Саграђен на изузетном положају, између Европе и Азије, на полуострву у Мраморном мору, оивичен на северозападној страни Златним Рогом, град је прилагођен конфигурацији тла, чији је рељеф, не прекомерно узнемирен, био погодан за остварење класичне античке схеме: акрополис и насеље испод њега. Тако је започело трајање Византиона (324 - 330) који одлуком Константина Великог постаје престоница великог Царства, да би потом понео име новог оснивача - Константинопољ. Град се веома увећао, најпре до Константиновог бедема, а касније до зидова Теодосија Другог. И начин

Мошти свештитеља Јована Златоустог

Мошти свештитеља Григорија Богослова

Данашњи Цариград је мегалополис чије монументалне ранохришћанске и средњовековне (византијске и османске) остатке наткриљују савремена западноевропска и левант-

на који је развијан и његове изузетно велике размере, као и број становника, на врхунцу развијеног, одредили су му особен урбанистички лик. Цариград није могао да буде изграђен ни по којој урбанистичкој схеми; урбанизам Константиновог града његов је особени урбанизам који је, у могућој мери, утицао на сваки остати свет.

У највишем успону, у време Јустинијана, град је постао прва светска метропола, по градском пространству, броју становника, кућа, јавних и приватних палата, цркава, тргова. Тај огроман град-

ски скуп, на изузетном положају, са пристаништима и великим прометом људи и различитих добара био је за савременике недостижно људско станиште, нека врста центра света.

Из бележака свих путописаца који су имали прилике да посете Цариград види се да су најјачи утисак остављају огромне размере и велико богатство града. Без обзира на то да ли се радило о милион или неколико стотина хиљада становника, за свет средњег века биле су то фатализаторичне размере. Сличан утисак производило је опште, на око видљиво богатство света и робе на улицама, богатство палата, цркава, небројене реликвије које су цркве чувале. Посебан су утисак остављају огромне грађевине византијске престонице. Дворска црква и катедрала Византијског Царства, Света Софија сачувала је за престоницу ону исту снагу градитељског, уметничког и духовног дејства коју је описао знаменити историчар Јустинијановог доба Прокопије онда када је црква била завршена. Треба се сетити да је сличан утисак велика Јустинијанова црква оставила и на освајача Цариграда, Мехмеда Другог Фатиха. Није случајно што највеће и најрепрезентативније цамије османске архитектуре у Цариграду представљају, у конструктивном и просторном смислу, хиљаду година млађе реплике Свете Софије коју ипак нису досегле у најостељивијем делу - пречнику куполе. Велика целина царске палате, постављене према обали Мраморног мора, у временима док је трајала, са својим скупом грађевина различитих облика и богатог украса, била је својеврсно чудо. Снажан утисак на посетиоца вероватно су

остављали цариградски квартови и улице са палатама и вртовима, затим многобројне цркве и манастири, тргови и јавни споменици. Нарочит доживљај производио је, па и данас производи, сусрет са цариградским бедемима, њиховим неизмерним низом кула. До недавно - пре интервенције данашњих цариградских урбаниста - копнени Теодосијев бедем, у свом сложеном склопу, деловао је као велико дело монументалне каменоантичке архитектуре, са посебним акцентом који представљају знаменита Златна врата.

Јустинијанова велика градитељска делатност у Цариграду била је само део укупних градитељских подухвата. Према Прокопију, само у престоници цар је подигао тридесет две цркве, међу којима је и неколико великих, затим више јавних грађевина и палата. Чињеница да је Света Софија саграђена за само пет година (532-537) има велику тежину ако се узме у обзир да је Велика црква била само један од многих подухвата Јустинијанових у Цариграду.

Сусрет са цариградским Фанаром - Васељенском катедралном црквом Светог великомученика Георгија и патријарашком резиденцијом био је вишеструко узбуђујући: у једном тренутку превладала је тескоба због свести о физичкој скрајнутости у некадашњој хришћанској престони-

ци, а другом озареност што се налазимо поред православног првопрестола, што смо на Томину недељу учествовали на Литургији, причестили се, поклонили се монитима светог Јована Златоустог и светог Григорија Богослова - недавно овде смиреним после необјашњивог странствовања. А били смо и поносни на нашу по-

месну цркву која овде ужива велико поштовање и има много пријатеља. Гостопримство су нам посебно указали придворни монаси који су се школовали на нашем Богословском факултету. Са љубављу и уважавањем примљени смо и у старом, угледном цариградском манастиру Живоносног источника, где смо сусрели много поклоника из Грчке (пријатна вест) који настоје да православна традиција у данашњој турској престоници не постане само историјска категорија. Радовали смо се и добра честим сусретима на улицама Цариграда са православним монасима, што је до недавно било незамисливо.

Без обзира што смо сви жалили због чињенице да су многе славне цариградске цркве музеји или, још горе, цамије, две највелелепније - Свету Софију или Велику цркву и Христа Хору - видели смо и дивили им се, и поред тога што су музеји. За наше читаоце о овим репрезентативним црквама градитељства и сликарства Византијског царства са почетка и пред крај његове славе историје, доносимо најосновније информације:

Света Софија или Велика црква, катедрала византијске престонице, а у одређеном смислу и читавог Византијског Царства, саграђена уз царску палату, на најистакнутијем месту града, постављена је у основу правоугаони-

ка приближног квадрату, унутрашњих мера 74, 60 x 69, 70 метара.

Прва црква Свете Софије, започета у Константиново време, вероватно је била завршена у време Констанција Другог, 360. године. Страдала је у пожару 404. године. Друга црква Свете Софије, освећена 415. године, разорена је у току познате побуне Ника 532. године. Исте године започета је реконструкција Свете Софије, а 27. децембра 537. црква је свечано освећена. Двадесет година касније (558) пала је велика купола услед земљотреса који су погодили Цариград (553. и 557). Пад куполе проузроковала је недовољна отпорност бочних носача. Образована скупина стручњака поверила је обнову Исидору Млађем, јер архитекти, градитељи Свете Софије, Антемије из Трала и Исидор из Милета, више нису били живи. По savetu комисије повишени су велики контрофори, а северни и јужни лук под куполом проширени су тако да се средишњи простор приближио квадрату. На тај начин била је нешто смањена база куполе, а нова купола повишена у односу на пробитну. То је у суштини данашња купола. Касније су њени делови падали, па су реконструисани. Године 989. тринест ребара је срушено, па поново изграђено, а 1346. година пао је други део калоте. По структури је то у целини остало купола Исидора Млађег.

Спољашњост Свете Софије је несумњиво импресивна, али је унутрашњост заправо оно што чини ову цркву славном. Ту се губи сваки траг овоземаљским мислима а душа се, тако рећи, узноси на небо. Као и у хришћанском учењу, и овде битан значај има унутрашњи живот а не спољна фасада, а целокупна декорација унутрашњег простора грађевине замишљена је да подржава ову идеју. До данас су сачувани капители и кровни венци, мермерне

оплате и полихромни фризови који дају да се наслuti нешто од раније велелепности. Мозаици који се сада виде из каснијег су времена; остали детаљи, као сребрни иконостас, свилени застори, орнаменти на олтару и други, сви су уништени, а ранији сјај може се дочарати само маштом.

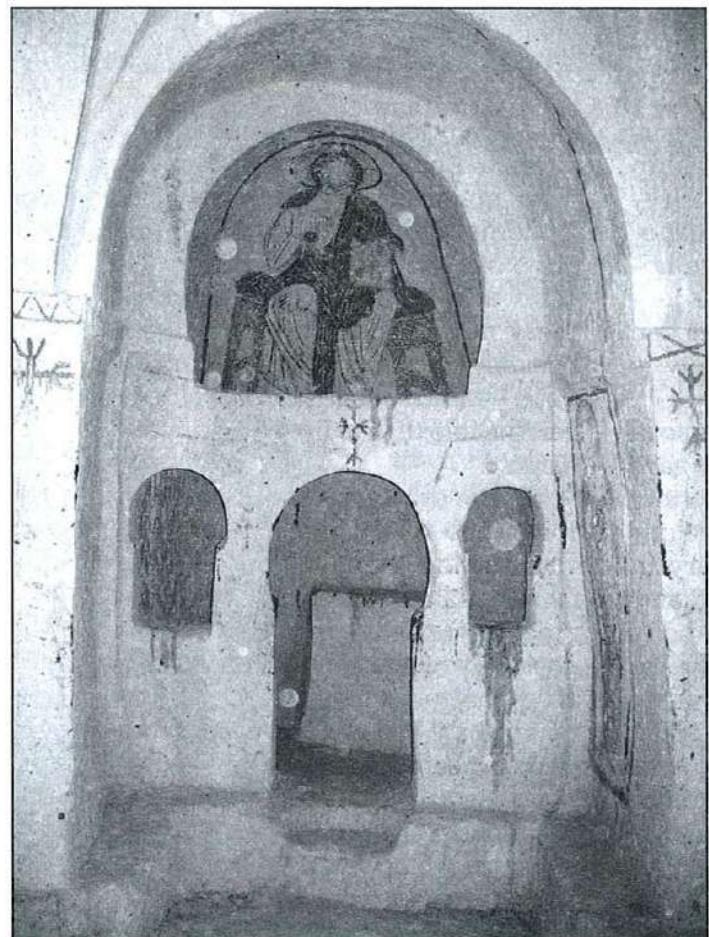
На готово свим очуваним мозаичким сликама представљени су цареви, а не уобичајене сцене хришћанске иконографије. Изнад врата која воде из нартекса у цркву приказан је Лав Шести Мудри (886 - 912) на коленима пред Христом, а изнад њега су медаљони, један са Богородицом а други са

Христом између Јована Другог Комнина и царице Ирине. Константин Мономах (1042 - 1055) овде је приказан са Христом са једне стране и царицом Зојом са друге, али има разлога да се сматра да само царево лице потиче из времена Мономаха, а да је остали део композиције старији.

Једна скупина слика у Светој Софији позната је под именом Мозаик Јована Другог Комнина, а за њу је карактеристичан веома линеарни стил. Постављена је око 1118. године. Фигуре заузимају строго фронталне ставове и делују некако круто иако је касније додати портрет цара Алексија Комнина, који потиче из 1122. године, знатно особенији. Овде је линеарни стил утицао на технику рада, јер су мермерне копчице на лицу постављене у општим паралелним линијама, а најсветлија места дата су са до тада непознатом оштрином. Резултат је, са уметничке тачке гледишта, врло успешан.

У јужној галерији цркве налази се изванредан мозаик на коме је приказан Деизис. Он је свакако рађен у новом стилу који треба повезати са ренесансом Палеолога, стилски је сличан неким остварењима у Хори. Мишљења научника о времену настанка била су различита (прве године 12. века, средина овог века, касније године 13. века), али данас преовладава став да је овај стил ренесансе постојао још пре 1200. године, тако да је Деизис Свете Софије настао непосредно пре 1200. године.

Сложене целина цркве Христа Хоре има два дела: језгро, наос са куполом са почетка 12. века и јужни параклис и друге додатке настале у 14. веку. Тај део је познат по изванредним мозаицима ктитора Теодора Метохита. Црква је архитектонски особена по томе што је њен наос, квадратне основе, у целини прекривен куполом, за своје време великог пречника (приближно 7 метара).

анђелом. Изнад јужних врата на мозаику постављеном вероватно за владе Василија Другог, између 986. и 994. године, приказани су Константин, како дарује макету града Богородици, и Јустинијан, како јој дарује макету цркве Свете Софије. У јужној галерији има и других портрета царева. Једна скупина приказује Богородицу са малим Христом у наруџбу између цара Константина Мономаха и царице Зоје, а друга приказује

На обе стране апсиде наоса сачуване су слике Богородице и Христа, а више западних врата не велика, али врло лепа сцена Успења Богородичиног. На западној страни наоса налазе се два прилазна крила или ексонартекс, са Христовим попрсјем изнад врата. Сводови и куполе, као и горњи делови зидова потпуно су покривени сценама у мозаику које илуструју живот Богородице и Христово детињство. По свој прилици, у наосу су постојале и сцене из Христовог кансијег живота и његових страдања. Живописье је рађено по налогу Теодора Метохита (почетак 14. века) који је, изнад западних врата која воде из унутрашњег нартекса у наос, приказан како дарива Христу модел цркве. Одевен је у богату свилену одећу и носи огроман шешир дворског службеника, јер је извесно време био један од првих царских министара. Ускоро после постављања ових мозаика пао је у немилост и окончао је живот као убоги монах у задужбини коју је сам завршио.

Сцене из Христовог живота узете су из Јеванђеља, али су дате са обиљем детаља и опширношћу који, ни касније, никаде другде нису запажени. Као пример могу да послуже Свадба у Кани Галилејској, Јосифов сан и Бекство у Египат, Благовести Анине на кладенцу, Рођење Богородично, Богородица Заступница пред Христом. Циклус Богородичиног живота рађен је по апокрифном тексту Јаковљевогprotoјеванђеља.

Поред цркве, дуж наоса и два спојена нартекса, налази се издвојена капела или параклис, који је, судећи по надгробним нишама утрађеним у зидове, изграђен као погребна капела. Декорација није мозаичка већ је сликарска, али уметничка вредност није због тога ништа мања. Као прикладне за погребну капелу, сцене на овај или онај начин обрађују смрт или загробни живот (Васкрсење из гроба - Христов силазак у ад, Праведни пред рајским вратима, Црв који не мирује, Неутасиви пламен). Поред ових сцена налазе се светитељи

који делују као посредници између људи и Бога. На своду источног лука приказан је Други долазак Христов. Један историчар уметности о овом сликарству је написао: "Ако неко икада у византијском свету потражи објашњења за Ел Грекову уметност, што се свакако мора учинити, онда га може наћи у делима као што је Други долазак у Хори".

Више стотина километара путовало се од Цариграда до централне Мале Азије и пут је заиста био напоран. Можда се неком током те дуге ноћне вожње и учинило да доживљај неће бити достојан тешкоћа током вожње. Али после приспећа у Гереме, градић из кога се брзо доспева до свих најважнијих центара кападокијске хришћанске историје, вишеструко значајне, то осећање је брзо исчезло. Јер, имало се шта видети:

Највећа и најпознатија скупина цркава и монашких станова у стени настала је у средишњој области Мале Азије, у Кападокији. На вулканској висоравни, спирањем трошног материјала, ослобођене су стене које су се уздигле изнад околног земљишта попут грађевина најразличитијих облика, погодне да се у њима сачине простори за молитву и ћелије за становање. У Кападокији су се, више него у другим скупинама монашког живота, у стени развили облици молитвеног простора и

простора за становање. Осим једноставних, у стену укопаних одељења за молитву, у функцији капела, у стенама се изграђују потпуне цркве развијене схеме простора, станови, трпезарије. Најпознатије подземне цркве су манастир Ески Гимис, црква Елмали у Гереме, Соганли, Бесир Хане.

Зидне слике су радили сами монаси, а оно што им је недостајало у самој вештини било је надокнађивано искренопшћу и истинским осећањем, тако да су нека дела стварно вредна. Најстарије од ових слика треба датирати у 10. век, а већина њих су из 11. или 12. века. Теорија, која се једном била појавила, да су неке израђене за време иконоборства, пошто ту ова забрана није тако строго примењивана, не може се прихватити. Најзначајнији сликачи комплекси, на којима се осећа утицај префињене уметности македонског доба у Цариграду, могу се наћи у Токали Килисе и оближњој капели Елмали Килисе. Овде су футуре већ високе и витке, и мада су им гестови некако крути, оне поседују извесну елеганцију и врло вешто су распоређене да би се уклопиле у донекле неправилне површине на којима су сликане.

Никеја, где су започели и окончали се Васељенски сабори, где је у XIII веку био васељенски престо и где је свети Сава Српски утврдио богоспасајему Српску цркву, данас је убога турска варошица Измик. Само убога варошица Измик у којој се једва проналази првосаборска црква Света Софија од које су остала само порушене зидине и једва препознатљиви делови унутрашњости. И старији и млађи, дуго су после ћутали. А онда су и једни и други говорили, ето видели смо да је свака појава у времену пролазна, па и велика овогемаљска дела славног хришћанског Истока. Уствари, после оваквих сазнања, почиње наша права прича - једино поуздана је које неће бити никада изневерено јесте у Христа Спаситеља и Његово Царство!

**Литерарна радионица
Богословије**

2енџија стпрана

“Који не јрими Царствма Божијега као деше неће ући у Њега”

СИЛАЗАК СВЕТОГ ДУХА НА АПОСТОЛЕ

И кад се наврши педесет дана бијаху сви апостоли једнодушно на окупу. И уједанпут настаде шум са неба као хујање силнога ветра, и напуни сав дом где они се ћаху. И показаше им се раздељени језици као огњени, и сиђе по један на свакога од њих. И испунише се сви Духа Светога и стадоше говорити другим језицима, као што им Дух даваше да казују. А у Јерусалиму борављаху Јудејци, људи побожни из сваког народа који је под небом. Па кад настаде ова хука, скучи се народ, и смете се; јер сваки од њих слушаше где они говоре њиховим језиком. (Дела апостолска 2, 1-6)

А Петар стаде са једанаесторицом и подиже глас свој и рече им: Људи Јудејци, и сви који боравите у Јерусалиму: ово нека вам је на знање, и саслушајте речи моје. Јер ови нису пијани као што ви мислите, јер је тек трећи час дана. Него је то оно што је рекао пророк Јоил: И биће у последње дане, говори Господ, излићу од Духа мојега на свако тело, и прорицаће синови ваши и кћери ваши, и младићи ваши видеће виђења, и старци ваши сањаће снове. Па и на слуге своје и слушкиње своје у те дане излићу од Духа мојега, и прорицаће. И даћу чудеса горе на небу и знаке доле на земљи: крв и огањ и пушчење дима. Сунце ће се претворити у таму и месец у крв пре него дође велики и славни Дан Господњи. И биће да ће се спasti сваки који призове име Господње. (Дела апостолска 2, 14-21) ■

ПРАЗНИК ПЕДЕСЕТНИЦЕ

На Педесетницу прослављамо дан који пада педесет дана после Вајкса. У тај дан, Господ Исус Христос је послao Светог Духа којег је обећао апостолима и рекао да ће стално бити са нама.

Апостоли и Марија, мајка нашег Господа, чекали су као што им је Господ Исус Христос рекао, у горњој соби у Јерусалиму. Свети Дух је сишао на њих у облику огњених језика.

Од те недеље, апостоли су следили заповест Господа Исуса Христа: *Идиши и научиште све*

народе... Они су учили да је Господ Исус Христос ваквсао. На дан Педесетнице су крстили 3000 људи.

Ми називамо дан када је Дух Свети сишао на апостоле још и “рођенданом” Цркве. Црква је рођена онда када су први људи крштени у име Господа Исуса Христа. Постоји још једно име за празник Педесетнице. То име је *Дан Свете Тројице*. То је зато што је трећи члан Свете Тројице, Свети Дух, дошао к нама. ■

АЛЕКСАНДАР ПАВЛИЋ - ИКОНОПИСАЦ

Разговарали смо са тринаестогодишњим Александром Павлићем учеником шестог разреда основне школе «Кнез Лазар» из Лазаревца који се међу вршњацима истиче по свом од Бога добијеном наслакидашњем дару за иконописање. Пре четири године је направио своје прве потезе четкицом. У овом кратком временском периоду успео је да оствари чак две самосталне изложбе, једну у дворани Културног центра у Лазаревцу, а другу у Дечијем културном центру у Београду. Обе изложбе биле су веома успешне и посебене. Узео је учешћа и на Дечијем Вуковом сабору, где је на финалној изложби био међу првих десет у Србији.

КАЛЕНИЋ: Када си почeo да сликаш иконе и чиме си био инспирисан?

АЛЕКСАНДАР: Иконе сам почeo да сликам пре четири године. Понајвише сам био инспирисан лепим и благим ликовима насликаних светитеља, који су одисали чудесним духовним миром, а takoђe сам био импресиониран и шареноликошћу њихових хаљина. Моji први радови нису баш били толико лепи, али сам у међувремену почeo да одлазим код професора сликања Зорана Ерића, где сам начинио

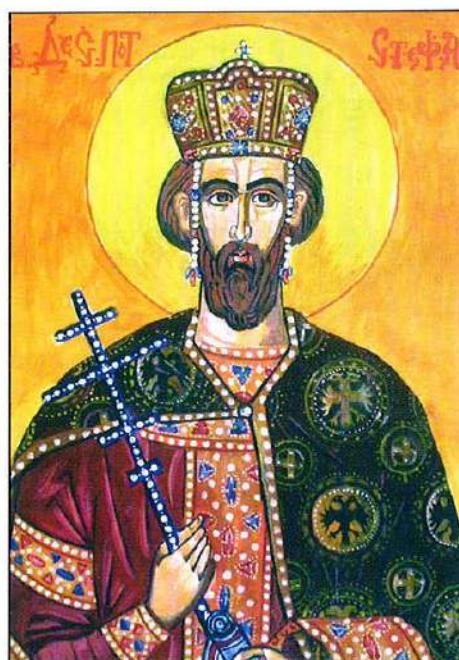
прве сликарске кораке. Моji радови постали су све бољи захваљујући пре свега Богу па онда и упорношћу мого професора и подршци мојих родитеља.

КАЛЕНИЋ: Шта највише волиш да иконопишеш и који ти је самостални рад најдражи?

АЛЕКСАНДАР: У скорије време урадио сам свете Кирила и Методија, а омиљенији радови су ми свети Стефан Дечански и свети Кнез Лазар, јер су то моji првенци, а нарочито свети Сте-

живљаваш? Да ли су ти досадна или те испуњују, па не обраћаш пажњу на њихово трајање? Ово те питам јер већина твојих вршњака има тај проблем.

АЛЕКСАНДАР: Волим да идем на богослужења. Некад се мало више уморим када службе дуже трају али ми то не представља неки проблем. Више бих волео да је у Цркви присутније византијско појање, на пример онако какво се негује у манастиру

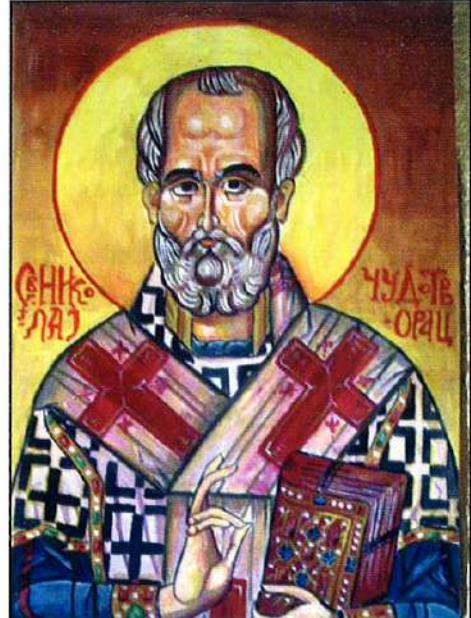

фан Дечански јер му је житије веома бурно и лепо те је на мене оставило веома јак утисак.

КАЛЕНИЋ: Да ли редовно одлазиш у Цркву и шта ти се у њој допада, односно шта ти се не допада?

АЛЕКСАНДАР: Трудим се да редовно одлазим на богослужења, како у нашу цркву, тако и у неки од оближњих манастира: Боговађу, Ђелије, Лелић... У нашој цркви највише ми се допадају иконе у олтарском делу и Успеније Пресвете Богородице на западном зиду.

КАЛЕНИЋ: Шта мислиш о богослужењима? Како их до-

Високи Дечани или у Сопоћанима, које ме нарочито инспирише.

КАЛЕНИЋ: Како околина реагује на твоја несвакидашња интересовања и на твоје честе одласке у Цркву? Мислим пре свега на твоје родитеље, на другаре у школи и наставнике. Да ли наилазиш на доволно разумевања?

АЛЕКСАНДАР: Што се тиче мојих иконописачких настојања имам велику подршку, како

од својих родитеља тако и од окружења. У школи немам великих проблема због својих првених погледа на живот, али не наилазим ни на прихваттање мојих ставова од стране другова. Понекад мисле да мало претерујем, нарочито у свом веровању да је Бог творац целог света, а не како они тврде неке случајно настале космичке прашине. Мисле да је став вере по том пи-

тању заостао. Пошто моју генерацију није обухватила верска настава, имам врло мало другога у разреду заинтересованих за верски живот и због тога ми је веома жао. Не примећујем никакву дискриминацију, чак сам изабран и за разредног председника, а скоро сваки наставник је пожелео да има моју икону.

КАЛЕНИЋ: Поред иконописања чиме се још бавиш?

АЛЕКСАНДАР: Волим да сликајм портрете српских јунака из Првог и Другог српског устанка. Волим музику, идем у музичку школу и свирам трубу. Интересује ме црквено појање али за сада немам гласовних могућности да се и у томе опробам.

КАЛЕНИЋ: Да ли желиш да наставиш да усавршаваш иконопис?

АЛЕКСАНДАР: Волео бих да постанем професионални иконописац и професор сликарства. Највише ми се допадају иконе иконописне радионице сестринства манастира Ђелије и то је идеал коме тежим.

Желько Ивковић, свештеник

ПРЕПОДОБНИ СИМЕОН СТОЛПНИК ИСЦЕЉУЈЕ ОГРОМНУ ЗМИЈУ

Хришћани првих векова често су одлазили да живе у пустињу, како би далеко од свакодневних брига били ближи Богу. Један од њих је и преподобни Симеон. Он је живео у петом веку. Био је први који се настанио на високом стубу (који се назива "столп") и много година је живео на њему у посту и молитви, па је зато прозван Столпник. Мноштво људи је долазило код њега и он је свима помагао молитвом и пружао утешу.

Једном се унутар ограде његовог стуба настанила огромна и страшна змија. Људи су се веома плашили и од страха више нису смели да долазе по савете код светог Симеона. А змија је мирно живела поред преподобног и није имала разлога да одатле оде.

Једнога дана у змијино око упао је велики трн. Змија се увијала и вртела од бола, а затим је пришла до самога стуба и читавим својим телом као да је молила светитеља да јој помогне јер је трпела велике болове.

Светом Симеону је било жао змије. Помолио се Богу да помогне овом несрећном створењу и трн је чудесно испао из змијиног ока. Захвална змија је легла крај ограде и три дана лежала са свим мирна као овчица све док јој се рана није сасвим зацелила. После тога преподобни Симеон је наредио змији да се врати у своје прећашње склониште како би људи опет могли без страха долазити к њему. И заиста, змија је послушно отпузала у свој некадашњи дом, а људи су наставили да долазе код светог Симеона дивећи му се још више и тражећи његове молитве. ■

МОЛИТВЕНИК ЗА ДЕЦУ

доносимо уводни део који говори о молитви.

"Ми не можемо да видимо Бога. Али исто тако знајмо да не можемо да видимо много тога што нам је веома важно у нашем животу. Ми не можемо да видимо или да додирнемо нашу љубав, радост, тугу, нашу наду, наше кајање, или труд.

Ми не видимо Бога, али знајмо и осећамо Његову љубав

изда њу манастира Тресије недавно се појавио Молитвеник за децу. Из ове веома лепо урађене књижице према нама, Његову бригу о најма, Његову моћ. Ми видимо како несхватљиво и чудесно расте свако од нас и све у природи, како се воља Божија пројављује у разним догађајима, како нас Бог некад спасава од зла или опасности, а некад нам помаже да подносимо невољу.

Да бисмо били ближи Богу ми се молимо. У молитви се обраћамо Богу, трудимо се да схватимо шта Он хоће од нас, захваљујемо Mu за све добро у нашем животу и молимо га да нам помогне. Понекад просто говоримо Богу да га волимо и да хоћемо да испуњавамо Његову вољу. Бог зна шта је нама потребно, али ми се молимо да бисмо били ближи Њему, да би душа наша била отворена за Бога и да бисмо могли да чујемо Његову вољу. Понекад се молимо својим речима, обраћамо се Бо-

ту и говоримо оно што нам је на души, и то је добро, и Бог чује нашу молитву. Но, понекад се ми молимо и за нешто што нам није на корист, или се у нашу молитву меша некакво лоше осећање. Управо зато је добро да се Богу молимо оним молитвама којима су нас научили наши светитељи и, пре свега, оном молитвом којој нас је научио Господ Исус Христос. Све ове молитве ми чујемо у цркви и овим молитвама људи се моле већ много, много векова. Чак нам је понекад тешко и да разумемо те старе речи.

Управо зато смо у овој књижици сабрали неколико црквених молитви са њиховим једноставним објашњењима."

Децо, надамо се да ће вам овај молитвеник помоћи да поставите добар почетак вашег молитвеног живота. ■

О Византији, Нићеји, лично, са сетом...

МИРИС НИЌЕЈСКИХ РУЖА

Када су наше очи обгрлиле порту и наос Свете Софије у Нићеји, при опраштању са земљом царева - римских, грчких, турских - боравак у том, некада славном и моћном центру хришћанске икумене, дошло се до спознаје онога што је екскурзија Богословије Светог Јована Златоустог из Крагујевца тражила, видела, осећала. Благослов је Господњи био велики када је Својим енергијама надахнуо путнике по богочовечанском путу, да направе цркву Премудрости Божије - Свету Софију која ће простор сопственог хоризонта подарити оцима двају васељенских сабора. И поред тога што је вечита људска дилема - прихватање воље Божије отелотворена драма човековог сучељавања са даром дарова - слободом, срце лудује и бежи у емоцију. Тако је било и у Нићеји, али и у целој држави коју данас вољом Божијом познајемо као Турску. Од старе славе некадашњег саборишта и велике светиње хришћанског света, данас пут неба стоје само развалине са небом као кровом. Историјски талог земљотреса, пожара и разних овосветских вртложења је цркву лишио лепоте фресака. За најмањег у групи који се промислом Господњим више пута, прво из знатижеље, а онда из професионалних разлога, "дружио" са носиоцима сјаних дана Првог и Седмог васељенског сабора, са местом где је онај који нам је путоказ ка Христу Васкрсломе - Свети Сава хиротонисан, остаци наоса су узбуњивали дамаре срца и негде дубоко гребали по душама. Па опет са јужне стране цркве мирисале су руже. Тада се по ко зна који пут васколиким бићем просуло сазнање да Господ није заборавио Нићеју, да човеку смисао Његових путева остаје вечна тајна. Лепота ружа је недвосмислено указизавала на Његову присутност. Људском уму парадоксално, али Господ

није оставио Нићеју. У часу очишћења душевног вида, просуло се сазнање да није случајно црква осталла без таванице. Не, то је Господ намерно урадио подижући богомољу у сфере свога видокруга и дајући јој небески кров, као да је тиме желео да сачува светост места неупрљан од стране људске несавршености, али остављајући кроз руже путоказ ка познању ове Његове одлуке. Тако се на том месту минулог царства и славе, душа оног што је нићејску богомољу походио, сусрела са од Бога подареним миром. А мир је тражила већ неколико дана...

Енглески крајолик се одомаћио над Шумадијом оног дана када је једна заједница кренула пут Цариграда, био је светли четвртак - један мајски дан. Намерно кажем заједницу, а не група, јер везе између ученика и професора крагујевачке богословије нису биле ни сентименталне, нити плод стрхопоштова-

ња. Како су се на Литургији калиле, те везе су попримиле онтолошки фундамент, тако да су они који су кренули пут Византије били заједница. Погледа обоженог знатижељом и ишчекивањем од надолазећег, ученици и професори су се у зору на Светог Георгија Победоносца обрели пред дверима Цариградским. Небо, антиномијски ведро у односу на оно које смо оставили код куће је било украшено огромном наранџастом стветиљком која је обасјавала град цара Константина који се будио и радње које су по ко зна који пут откривале разноликост колорита робе мameћи погледе.

У аналима памћења остало је забележено да је сам цар Јустинијан приликом освећења „трехе“ Софије нимало смирено рекао: „Соломоне, где ти је слава!“ Лепота цркве посвећене Премудрости која је изграђена на рушевинама претходне две које су страдале у градским немирима,

заиста се могла мерити са категоријама Соломоновог времена, са јерусалимским Храмом и царицом Савском. Па ипак је Јустинијанова изјава гордошћу запарала историју. Када је у касно пролеће 1453. године кроз централне - "царске двери" Мајке Цркве прошао голуждрави двадесетједногодишњак Мехмед коме су савременици дали име Ел Гасзи, што у преводу значи освајач, временска димензија појања Литургије пронашла је свој есхатон. Стара хришћанска парофраза Еванђеља отелотворена у чувеној максими да је „земаљско за малена царство, а небеско увек и довека" пронашла је свој одраз управо у Светој Софији, јер и поред харања по Цариграду, ова црква је остала да сјаји у данима tame. Једино је симбол љубави - крст, тужно искривљен у полумесец. Додуше, и полумесец је пронашао своје коначнице у историји и од времена „оца турске нације" генерала Кемал паше Ататурка у некадашњој црви, па ћамији се више не служи Богу, нити Алаху. Па опет, Творац се, вероватно не марећи за гордост цара Јустинијана, побринуо да његов дом остане да лепотом спаја векове, ере и цивилизације, предочавајући нам тако да Mu је Софија мила жртва. И заиста, када човек ногом крохи под њене сводове, душа се усковитла и занеми пред лепотом те иконе будућег, јер и поред свих вртлога у њој још увек почива, макар и као спомен, онај сјај који је по целој икумени сијао. Остаци мозаика су урезивали свој одраз у наше душе. Немирни поглед ђака, као и нешто исбрушенији видокруг њихових професора гостили су се оним што су у Светој Софији могли да виде - и оно мало преосталих мозаика просто заверенички вуку ка Творцу.

Ако је Света Софија Мајка Црква, онда је црква Христа Хоре мајка свих лепота од човека за Тројицу сазданих. Простор језичког израза доживљава свој суноврат пред покушајем да обухвати красоту мозаика ове богоље. Као да је само Царство

Небеско допустило попадним очима да га виде и овековече. Дуго смо гледали у те похвале људској креативности, а нисмо могли да пронађемо одговарајући израз да то што превивљавамо именујемо. "Дођи и види!" и доживи, јесте једино што не копни у бесмислу пошто га речју опредметите. Фреска Вакрсења Господњег која се душевним очима једва може обухватити, је у тим пасхалним данима свима нама је подарила незаменљив осећај да је Вакрсли смрт победио, да је коначна победа наша, да нас могу туђи тако да нам ни најмању кост не поштеде, али да ћемо ми опет бити уз и са Животодавцем.

После Литургије у патријаршијском катедралном храму дошло је време да обиђемо духовну колевку светих Василија Великог, Григорија Богослова, Григорија Ниског, Амфилохија Иконијског и светионик на пучини боготражења, оца нашег Јована епископа Констатинопольског. Пут је био јако дуг са неочекиваним обртима везаним за средство превоза, али је улазак у село Гереме у сред Кападокије, у сред Анадолије развејао почетну нервозу и тескобу све-дневне вожње.

Кападокија је своје име добила по коњима који су некад овдашње пејзаже украсавали, но можда би било боље назвати је земљом превивелих. Сад се намеће питање зашто?

Човек се од давнина борио за могућност да ову област поседује, а Господ ју је давао када је и коме је жељео, јер Кападокија, као усталом и сва земља, није човекова, већ Божија. Бљештали су мачеви разних народа и дизале су се разне паравеличине под кападокијским плаветнилом, а време је текло даље. Када се на тек рођену Цркву обрушила сва сила Римског Царства, они који су поврвали и хрстили се, бежали су ове крајеве. Са друге стране, Кападокија се била уротила да у своја њедра прими оне које су прогањали само због вере у Свету Тројицу и да их сачува. Сијасет подземних градова и безброј бо-

гомоља и насеобина урезаних у пешчаник тамошњег крајолика, поју оду човековој способности да превиви. Ниједна тама не траје вечно, јер је светло Љубави увек наткрили, тако да су временом и они, који су Цркви желели зло, нестали. Народ опстао у тешко доба сада је могао да изађе из својих постаја. Но, цркве у стенаама нису остале пусте. Њих је наследила друга група прогоњених. То су били они хришћани који су осетили да су од попадног света нападнути, па су се целим бићем прилепили уз Оног који се оваплоти да за живот света, за преумљење пада творевине, свој живот да. Подвизавајући се, појући Литургију, хиљаде монаха и монахиња је спашавало свог „прогонитеља". Чинећи све то, они су превивели. Дакле, због тога је Кападокија земља оних који су превивели.

Данас нема више монаха, а нема ни хришћана у Кападокији, али је благослов исувише дубоко урезан, да би му воља човекова могла доделити судбу палимпесста. Од свега, најчудеснији су зора и вече, јер су тада небо и земља једно, јер се тада руше границе доњег и горњег света и све казује славу Светишињега и тада постаје јасно како је било могуће управо овде изнаћи начина да творевина промуца тајне Творца и да изгради богословље којим се станови Оца небеског пуне.

Деветог дана наши су се кораци поново чули Шумадијом, али је звук био другачији. Променио се, у толико, што смо ходећи пут царства сјајног и несталилог, ми заправо ходили пут Емауса. Тачно је да нам је резак био глас које и помало опора запрепашћеност савршеним поштовањем Турака према њиховом богослужењу, и тачно је да нас је литургичка недоследност Патријаршијске цркве помела у општем утиску, али нама је срце заиграло. Заиграло је од ђурђевданског праскзорја у уласка у Цариград, па све до никејских ружа. А руже су мирисале на благослов, лепотом изображавајући очи Спаситељеве. ■

Владан Костадиновић

ТАЈНА ВИЛЕ МАЛЕР

У овом чланку, осврћемо се на злочине у Аранђеловцу крајем Другог светског рата. Наше приближавање страдалницима аранђеловачким и наше трагање за њиховим гробовима би био корак ка покајању и преобрађењу, као и покушај да овај град учнимо достојним анђеоског имена које носи.

Непрекинут је низ страдалника Христових, од Голготе и Распета до данас. Сврстани у разне етапе хришћанске историје, они карактером свог страдања обарају границе времена и излазе из оквира историје, јер припадају Христу који руши све мере и утеге овог света.

Српски народ је кроз историју, дао велики број мученика пострадалих за Крст Часни и Слободу Златну, јер оно што је свети Сава донео и предао покољењима не раздваја веру у Бога од слободе, већ их доживљава као део једне целине, једне Истине, Правде, Јубави... Оно што поткрепљује овај став нису само светли примери чојства и јунаштва прошлих времена, већ страдање продужено до данас, које стално актуелизује Христа у нама и подстиче наша охладнела срца да се окрену једином Спаситељу. Најближу везу, а можда и узрок данашњег страдања Срба можемо потражити у последицама Другог светског рата и стања насталог непосредно по његовом завршетку. О том мрачном периоду толико пута је говорено да у овом тексту неће бити обимнијег подсећања.

Желели смо да се осврнемо на сам крај Другог светског рата и период непосредно после њега, на оно што се д догодило у срцу Шумадије, у Аранђеловцу, на злочине који стају у један несагледив злочин и бацају сенку на све нас. Последњих дана рата и након "ослобођења" у Аранђеловац су почели да пристижу, ухапшени од нове безбожне власти, људи из свих крајева српских земаља. То су били они који су по болесном критеријуму политичких комесара најважнији угрожавали тековине тзв. револуције и НОБ-а. Они који су својом појавом, знањем, мишљењем, поштењем, имањем, вером... били опасни по уништитеље свега што није једномислије које укида слободу, доведени су у Аранђело-

вац, у своје, како се испоставило, последње овоземаљско обитавалиште. Трагањем, нажалост малог броја људи у Србији, дошло се до сазнања да је више хиљада страдалника убијено на малом простору града Аранђеловца. Вишедеценијско ћутање о "чисткама" Срба у Аранђеловцу, које су након тога "закопавали" на неколико локација по граду и околини, а нико не зна тачно где, још увек траје. Чак ни после званичног пада комунизма нико није нашао за сходно да нешто уради на осветљавању, можда највеће таме Аранђеловца и околине. Околине у којој је пре 200 година у Орашцу Вожд Карађорђе подигао Први српски устанак, уздигавши народ овог краја до највиших висина српског рода. Да би потомци тих истих слободољубивих устаника заборавили на слободу, част, поштење, истину, заборавили на Христа, заборавили на Часни Крст којим је прота буковички Атанасије благословио и заклео устанике над Светим јеванђељем. Међу мученицима и страдалницима аранђеловачког чистилишта је и свети свештеномученик Јоаникије, митрополит црногорско-приморски Амфилохије, свештеник Велибор Џомић (автор књиге *Страдање Српске Цркве под комунистима*) и други. У препуној дворани они су указали на значај страдања мученика пострадалих у Аранђеловцу и на потребу да се завера ћутања прекине. Црква није осветник и не тражи задовољење или кажњавање починилаца, већ пре свега тражи истину, која би осветила гробове мученика, које живи нису ни опојали како доликује крштеним људима. Настало је и пројекат споменика светом Јоаникију, али ту сестало.

Ове године, у сусрет дану посвећеном аранђеловачком свештеномученику, као да смо заборавили на дуг према мученицима, дуг према себи самима и дуг према Богу. ■

Зоран Алексић

ХОРСКА СЛАВА НА ОПЛЕНЦУ

Црквено, нарочито литургијско сабрање неспојиво је са претварањем светих храмова у музеје. Зашто је чувена опленачка црква првенствено туристичко одредиште, па тек онда богослужбено светилиште?

Епископ Сава (Вуковић), док је био епископ у Шумадијској епархији, трудећи се на обнављању своје дијацезе у материјалном и духовном погледу, залагао се веома много за црквено благољепије и потпомагао оснивање црквених хорова. Тако су у овој епархији, у свим већим местима, настали млади црквени хорови, као и у новооснованој Богословији у Крагујевцу. После смрти епископа Саве, у Шумадијску епархију постављен је епископ Јован (Младеновић), јерарх са исто толико воље и љубави, као и епископ Сава, за обнављање и уређивање ове дивне епархије, посебно у духовном погледу, пре свега у обнови монаштва, али и у потпомагању и подмлађивању црквених хорова.

Тако се 21. маја ове године, на Светог апостола и јеванђелију Јована Богослова - дан славе црквеног хора у Тополи, сабрало више хорова, да својом песмом на Светој литургији, са љубављу, у свечаном и величанственом краљевском храму на Оplenцу, почну прослављати своју црквену славу. Сабрани су као најлепши букет цвећа. На хоровима из Тополе, Сmederevске Паланке, Крагујевца и из других места, као и на ђачком хору ученика Крагујевачке богословије у дивном Опленачком храму, не знате шта је лепше; да ли гледати овај величанствени у прекрасном мозаику живоносан храм, или слушати те прекрасне многобројне гласове младих певаца који су се чудесно сливали у акорд, и прекрасно разливали и испуњавали овај веома акустични и величанствени храм, уз присуство народа тог места.

Велика је штета што крунски домаћини овог прекрасног Божијег и Краљевског храма и они који у име наследника задужбинара управљају њиме, не дозвољавају да ово свето место, првенствено као светилиште, буде зборно место за верујући наш народ, где ће

да се моли Богу и душу своју да одмори, окружен овако бројним и лепим догађајима, као и анђелски привлачним мелодијама из гласовних грла ових младих хорова и диригената као што је музиколог и професор музичке школе госпођа Марија Ракоњац. То препорађа и уноси благодатну радост у свачију верујућу душу, па чак и посетиоцима туристички настројеним. Ове благодатне дарове не доноси претварање оваквог храма у бизнис. Смисао подизања храма у Цркви и народу јесте тај, да се у њему првенствено служи Света литургија, а затим и сва остало богослужења. Јер на тај начин, молећи се и за себе, молимо се и за оне који су на власти и који су га подизали. Ми постижемо близину и јединство са Богом, као и са са-мим собом, и задобијамо мир и радост у Духу Светоме.

А стварати од светих храмова музеје и храмове бизниса, као што то данас чине управитељи и њихови ментори наплаћујући посетиоцима скупе улазнице, показује пре свега маловерност градитеља и управитеља који хоће да задрже свети храм због свог материјалног интереса, а не да се у њему служи Света литургија ради спасења своје душе и свога народа. Тада су посао радили безбожници.

Студеница, Жича, Дечани, Пећка патријаршија, Грачаница ... постајали су одмах манастири, где су се свакодневно вршиле службе Божије за владаре, служитеље и сав народ, а ктитори ако су владари, били

су често присутни и у молитви и у надгледању.

Ово Свето литургијско сабрање, са умилном песмом младих црквених хорова, као и остало богослужења, треба да унесе свечану и благодатну радост у душе верујућег народа, а не да та прелепа црква буде само шеталиште туриста, кустоса и специјално до-ведених гостију. Не бисмо желели да се на овај дивни свети храм односе речи светог владике Николаја: *Цркву траде да их виде људи, цркву траде, Богу се не моле, нити Божији закон исчуњују.*

После радости и Свете литургије, уз благослов Божији, настало је се слављење хорском песмом и чином резања славског колача у тополском црквено-парохијском дому. После тога није изостала ни домаћински спремљена славска трпеза љубави, на којој се лепим и пригодним речима огласио месни парох, протојереј Драган Богдановић, један од оснивача хора. Он је, поздравивши госте, разделио хоровима и њиховим добротворима лепо написане и украсене захвалнице. За све то захвалио је прво Богу и своме епископу Господину Јовану.

Архимандрит Јован (Радосављевић)

ЦРКВА СВЕТОГ ЂОРЂА У ЂЕЛИЈАМА

Нова археолошка открића у крипти спомен костурнице палим борцима у Колубарској битци

Положај и природни оквир

Спомен црква у Ђелијама је проглашена за споменик културе 1990. године. Налази се на територији општине Лајковац, у месту Ђелије, на око петстотина метара од Врачке брда и споменика Димитрију Туцовићу. Постављена је на заравњеном платоу оивиченом плитким потоком.

Архитектонска концепција

Црква је једнобродна грађевина, величине 6,30 x 10,20 метара, унутрашњост је подељена јаким пиластрима који носе лукове, а ови сводове. Апсида је полукружног облика. Кров је двоводан у два нивоа, покривен поцинкованим лимом. Црква по габариту спада у мање сакралне објекте, грађена је као спомен костурница изгинулим ратницима на Врачем брду, Колубари и Јигу. Постављена је на зидовима од камена и опеке у кречном малтеру. Виши кровни ниво је двоводан и он је над главним бродом цркве, а нижи ниво прати кровну раван олтарске апсиде и делимично наткрива масивне фасадне зидове. Црква је украшена богатим кровним венцима и малтерском пластиком око врата и прозора.

Историја

Црквени одбор општине Петке, недалеко од Лазаревца, донео је 1. јануара 1924. године одлуку о градњи спомен цркве у селу Ђелијама, "где ће бити смештене кости наших јунака који су погинули бранећи своја огњишта". Градња храма почела је исте године, да би следеће 1925. године у њему служена Света литургија. Спомен црква је подигнута захваљујући добровољним прилозима народа ове парохије као и других места Србије. У њену костурницу смештене су кости од три до пет хиљада пострадалих ратника, донете искључиво са Врачег брда. Према речима мештана села Ђелије, када је 1938-39. године подигнута црква у Лазаревцу, кости

из ђелијске спомен цркве однете су у њу.

Конзерваторски радови

Захваљујући доброј сарадњи Завода за заштиту споменика културе Ваљево и Министарства за рад и социјална питања, а под окриљем Црквене општине Петке, у јулу 2004. године је у Заводу урађен конзерваторски пројекат којим је предвиђен низ радова на заштити овог споменика културе од даљег пропадања, као и радови који су подразумевали примереније чување костију изгинулих ратника у крипти цркве. Пре израде овог пројекта изведени су мањи истраживачки радови при чему су у непосредној близини цркве откривени масивни камени зидови. Пројектну документацију је одобрио Републички завод за заштиту споменика културе у Београду, пројекат и планиране радове финансира Министарство за рад и социјална питања. Конзерваторски радови су отпочели 4. маја 2005. године с благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована.

Изведени радови до обустављања конзерваторских радова 1. јуна 2005. године: повађене су кости из крипте и сложене у монтажни објекат да се суше, обијен

је малтер споља и изнутра са зидова цркве до висине 1,5 метар и демонтиран је под од керамичких плочица. Ван цркве су демонтирани стари тротоари, извршено је дотемељивање плитко фундираних темеља цркве, урађена је заштита и вертикална хидроизолација нових темеља, постављена је дренажа око цркве, извршено је планирање терена до потпорног зида, изведен је потпорни зид од камена у бетону према оближњем брду и изведени су темељи за ослањање бетонских плоча тротоара.

Отварањем крипте са леве стране и у току вађења костију утврђено је да уместо планираних 1,2 метра кубних костију сада имамо крипту у целој ширини цркве и око 8,5 метра кубних костију. Поред низа радова који у архитектонско-грађевинском смислу, као накнадни, сада треба да подрже нова открића издвајају се заштита фрескосликарства и археологија. Цркву је 6. јуна 2005. године други пут од почетка радова обишао епископ шумадијски Господин Јован и том приликом се упознао са радовима и новим открићима, при чему је изнео значајна упуштања и смернице за даљи рад. ■

Милка Крстићевић

ИСТОРИЈАТ ЂЕЛИЈСКЕ ЦРКВЕ

На основу остатака архитектуре, положаја у простору и избору места у скривеној долини, може се закључити да је током 14. или почетком 15. века на овом месту подигнут мањи манастирски комплекс

Приликом конзерваторских радова и обијања малтера на цркви утврђено је да је спомен ко-стурница сазидана на зидовима старе средњовековне цркве, што помиње и Петар Ж. Поповић у *Шумадијској Колубари* (Београд, 1949.). Он бележи народно предање да се овде налазио манастир по коме је село добило име и који је два пута рушен.

За сада нису познати поузданни историјски извори у којима се помиње ово свето место. Савим је сигурно да га бележе први турски пописи из 15. века. Очигледно је да је простор старе цркве очишћен до нивоа пода 1924. године. Тада је ниво свих стarih зидова цркве сведен на најнижи сачувани ниво од 1,5 м у односу на стари под цркве. Зидови су надзидани и засведени у потпуности опеком. Средњовековна црква је била израђена од притесаног кречњачког камена и квадратних тесаника сиге који су зидани у релативно правилним редовима. Сига је углавном употребљавана за израду пиластра у наосу, углова цркве и у много мањој мери зидова. На основу пропорција цркве, као и димензија и распореда пиластра, може се са великом вероватноћом предпоставити да је црква у средњем веку имала кубе над наосом. Остаци старог живописа су сачувани само у низким зонама. Сличан живопис је откривен у цркви села Дићи која је грађена у првој трећини 14. века. У много мањој мери фреске су сачуване и на спољашњем лицу зида што упућује на закључак да је црква била у потпуности живописана и са спољашње стране. У штути изнад каменог пода цркве откривен је угарски новчић краља Жигмунда, који потврђује да је црква старија од kraja 15. века. Иначе, овакав тип храма био је прилично распрострањен у средњовековној Србији. Занимљиво је да је овај храм прецизно и пропорционално озидан у односу на сличне истовремене цркве у Славковици

и Докмиру. Слично грађене по материјалима и изгледу су црква у Рамаћи, као и манастири Кастальан и Копорин.

У центру наоса откријен је гроб који је лежао испод обрађене камене плоче. Изгледа да плоча није била видљива, већ да је била прекривена каменим подом цркве, што упућује на идеју да је гроб намерно сакривен из неког разлога. У гробу је био сахрањен старији мушкарац (око 60 година), који је био висок преко 180 цм. У гробу је откривено 9 сребрних дутмади. Оваква дутмад су била у употреби током 14. и 15. века. Помиње се да је приликом градње нове цркве откријен гроб са плочом који је отваран и искошпан. Овај податак се сасвим сигурно не односи на горе поменути гроб, код кога је плоча била непомерана, као и траг даске који се налазио изнад остатака покојника. На основу овог податка може се закључити да се унутар цркве на месту где је касније ископана крипта за пале ратнике постојао још један гроб, који је вероватно заузимао простор десно од улаза, у првом травеју цркве. Нису сачуване информације шта се десило са остацима овог покојника након ископавања.

Према народном предању овде је сахрањен Гргур Слепи, син деспота Ђурђа Бранковића. Међутим, поузданни историјски подаци говоре да је Гргур последњу годину свог земаљског живота провео у Хиландару, где се замонашио и упокојио 1459. године. Узгред, Гргур је имао мање од 50 година у тренутку смрти. Позиција на којој се налази гроб није тако честа за сахрањивање ктитора у средњовековној Србији. Наиме, највећи број ктитора је сахрањен уз десни зид наоса цркве. Постоји известан број одступања од овога правила тако да постоје цркве где су ктитори и значајне личности сахрањивани у централном делу наоса. До от-

ступања од ове праксе долази у време српске деспотовине, тако да су гробна места српских деспота (Стефана и Ђурђа) остала непозната. У сваком случају, за сада остаје тајна зашто је овај гроб сакривен испод пода цркве.

Приликом сондирања порте цркве источно и јужно од храма откријени су темељи грађевина од камена у кречном малтеру који представљају остатке манастирских конака. Део конака, вероватно манастирска трпезарија, налази се јужно од цркве. Овде је поред темеља откријена већа количина куhiњског посуђа из 14. и 15. века. На жалост, део ове грађевине прекривен је темељима новог конака у изградњи.

Источно од олтара откријени су остаци грађевина које су северном страном биле наслоњене на падине брега. Ове зграде су вероватно подигнуте током 17. или 18. века. Јер се код срењовековних манастира источно од цркве скоро по правилу не граде објекти изузев обзија манастира. Пратећи средњовековну шему градње треба очекивати да се са западне стране храма налази још неки објекат (вероватно конак из најстарије фазе манастира).

На основу остатака архитектуре, положаја у простору и избору места у скривеној долини, може се закључити да је током 14. или почетком 15. века на овом месту подигнут мањи манастирски комплекс. Комплекс је подигао неко од српских властелина, који је и сахрањен у манастирској цркви. Манастир је по својој концепцији простора изгледао као и велики број мањих манастира који се у Србији подижу почевши од друге половине 14. века, под великим утицајем идеја монаштва Свете Горе (манастири Павловач, Кастальан, Копорин...). Манастир је уз мање прекиде вероватно живео до 18. века када је у потпуности запустео. ■

Радivoје Арсић

ПРВА ЛИТУРГИЈА У КРАГУЈЕВАЧКОЈ БОЛНИЦИ

Стари крагујевчани, нарочито они који живе близу Клиничко-болничког центра у Крагујевцу, памте црквицу-капелу посвећену светим врачејима Козми и Дамјану. Зна се место где је била, памти се време када је претворена у мртвачницу, али и када је срушена - седамдесетих година прошлог века. Претпоставља се да је срушена јер су људи заборавили њену првобитну намену. Од 1946. године укинута је верска настава у школама и почeo је политички прогон усмерен на Српску православну цркву потпомогнут жестоком антирелигијском пропагандом. Све је то резултирало забраном присуства свештеника у свим болницама, па и у Крагујевцу.

Крајем прошлог века стекли су се услови да се та забрана уклони. Договором блаженопочившег епископа шумадијског Саве и управе болнице дозвољено је свештеницима да слободно посећују верне и да им пружају оно најнеопходније за духовни живот. У почетку су ову службу обављали свештеници Саборне и Старе цркве у Крагујевцу, нарочито отац Зарија Божовић и отац Милош Миловановић. Његово преосвещенство епископ зворничко-тузлански Господин Василије, као администратор Епархије шумадијске, поставио је 15. септембра 2001. године за сталног духовника у крагујевачкој болници пензионисаногprotoјереја Живомира Миловановића.

Присуство Цркве у болницама је неопходно потребно. О овоме нам говоре и следећи подаци забележени у крагујевачкој болници у периоду од 1. октобра 2001. године па до краја 2004. године:

- Обављене су 583 молитве болесним;
- Причепљено је 264 болесника;
- Крштено је 21 дете.

Нека од њих су рођена болесна или пре предвиђеног термина или са извесним недостатцима и манама. Већина ове деце отишла су својим кућама жива и здрава.

Свештеник је свакодневно присутан и на располагању је свима, како болесницима, тако и другим верницима у болници који желе разговор, верску поуку или савет. На Интерној клиници Клиничко-болничког центра једна просторија је уређена и оспособљена за молитвено место. Из манастира Дивостина пренесен је стари иконостас. Епархија је даровала потребне иконе, чираке и престони крст. Болнички службеник, господина Александар Пријић са супругом Здравком, даривао је два кандила и завесе за иконостас. Распоред богослужења је следећи:

- Понедељком се служи Академист светим врачејима Козми и Дамјану;
- Средом се служи Академист Господу Исусу Христу;
- Петком се служи молебан Пресветој Богородици.

Доласком епископа Господина Јована (Младеновића) на место

епископа шумадијског, болнички храм добија благослов да се у њему може служити и Света литургија. За ове потребе Његово преосвещенство епископ шумадијски Господин Јован даривао је: Свети антиминс, комплетну одежду и Свете утвари са дарцима. Од прилога господина Раденка Стојаковића, Трстеничанина који живи у

Америци, купљена је потребна кадионица, док је господин Зоран Витњевић из Новог Сада даривао свети Дискос.

Прва Света литургија у крагујевачкој болници после дужег времена, са благословом Његовог преосвещенства епископа Јована, одслужена је 14. новембра 2004. године на дан храмовне славе лекара - Свете враче Косму и Дамјана. Свету литургију је служио болнички духовник protoјереј-ставрофор Живомир Миловановић. Славски колач припремила је госпођа др Нада Вучинић. Колач за идућу годину преузели су лекари Интерне клинике на челу са господином др Драганом Челиковићем, директором Интерне клинике. На Светој Литургији било је присутно нешто више од осамдесет верника, који су стајали у капелици и ходнику испред ње. За ову прилику, директоријум КБЦ-а са својим генералним директором, господином проф. др Радомиром Павловићем, припремио је скромно послужење за све присутне.

Свемилостивом и једином Господу Исусу Христу нека је слава и хвала на векове векова. Амин. ■

**Протојереј ставрофор
Живомир Миловановић**

ДУХОВНА РАДОСТ ПОД КОСМАЈЕМ

На дан Светог Алексија човека Божијег, 30. марта текуће године, у другој недељи Часног поста, у парохијском храму Светог великомученика Георгија села Поповића, надомак Београда, одржана је исповест свештенства Космајског намесништва. Свету Литургију прејдеосвећених дарова служио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован. На Светој литургији певао је хор храма Светог апостола и јеванђелисте Марка, предвођен диригентом професором Предрагом Миодрагом. Учешће у Светој литургији узели су и министар у влади Србије господин Радомир Наумов, као и верни народ космајског краја. Радост присутних увећало је и око осамдесеторо малишана који су присту-

тили Светој чаши, причествивши се Телом и Крвљу Господа нашега Исуса Христа.

После службе свештеник Горан Стојановић позвао је епископа, свештенство и присутни народ на трпезу љубави. За време ручка у поздравном говору отац Горан је пожелео да доласком епископа Јована на трон Шумадијске епархије ваксну духовност и љубав, као што је његовим доласком некада вакспнула Студеница.

Овом приликом, Преосвештени владика је награђио граматом признања министра енергетике господина Наумова, упутивши му речи хвале због труда који је уложио за обнову светиње у Поповићу. ■

Владимир Радовановић

ОСВЕШТАНИ ТЕМЕЉИ НОВОГ ХРАМА У МЕЂУЛУЖЈУ

Свечани чин освећења темеља обавио је 7. маја ове године епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештенства Младеновачког намесништва, а у присуству већег броја верника

Утоку прошле године у Међулужју код Младеновца изграђени су темељи новог храма који је посвећен Светим богоодитељима

Јоакиму и Ани. Овај новоосновани храм је један од ретких у православном свету који је посвећен овим светитељима и гради се као

парохијска црква међулужке парохије којој припадају села Међулужје и Пружатовац и део насеља Селтерс Бање. Цркву, која је дуга 27 и широка 18 метара, са куполом и звоником на западној страни и великим криптом испод, пројектовао је архитекта Божидар Божић из Новог Сада.

Свечани чин освећења темеља обавио је 7. маја ове године Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештеника Младеновачког намесништва, а у

присуству већег броја верника. После освећења темеља и полагања повеље, владика је служио прву Свету архијерејску литургију на темељима новог храма. У току Свете литургије владика Јован је у беседи говорио о ваксрењу Христовом и позвао народ да се храм гради у слози и љубави и да се чува чистота вере православне.

После ове свечаности уприличена је трпеза братске љубави у оближњем мотелу "Александар". Овом приликом су подељене захвалнице донаторима који су до сада учествовали у градњи грама. Затим је прочитана песма коју је за ову прилику написао Момчило Шебез, иначе житељ Међулужја. Наводимо прву стофу песме:

Седмог маја Бог нам даје,
Владика нам темељ освештаје.
Браћо Срби сви ви дајте,
Своју Цркву даривајте.

Овај храм се гради уз велико ангажовање надлежног пароха, свештеника Душка Жујевића, и грађевинског одбора, и такође, уз велику помоћ Скупштине општине Младеновац и побожних парохијана Међулужја, Пружатовца и насеља Селтерс Бања. ■

Дејан Ракетић

ОСВЕЂЕНО НАЈВЕЋЕ ЦРКВЕНО ЗВОНО У ШУМАДИЈИ

Уманасију Светог Луке у Бошњанима, 7. марта 2005. године, подигнуто је најтеже црквено звono у Шумадији, тешко 1800 килограма. Прилог је мајке трагично пострадалог младића Марка. Постављању звона присуствовало је педесетак верника и представници општина Варварин и Крушевац. Освећење је 19. марта ове године извршио епископ шумадијски Господин Јован, уз саслужење архимандрита Алексеја, старешине ботњанског манастира. Изливено је у познатој ливници у Белосавцима и један је од најдрагоценјих украса свете обитељи у Ботњанима.

Ово црквено звono нека буде на срећу и благослов свима онима који долазе у ову темнићку светињу и слушају његов звук. А оно ће их позивати на молитву, јер нам Господ кроз црквено звono говори - Хајдете за мном! ■

ОСВЕЂЕН КРСТ ЗА НОВУ ЦРКВУ У КУСАТКУ

Са благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована, 31. маја ове године, освећен је велики крст за нову цркву у Кусатку, која је посвећена Светом Сави и Светом Симеону, родоначелницима Српске цркве и српске државе. Чин освећења извршио јеprotoјереј ставрофор Драгослав Сенић, архијерејски намесник

јасенички, уз саслужење протојереја Радослава Сенића и надлежних свештеника, јереја Дејана Бркића и Душана Надрљанског. У молитвеном скупу у Кусатку, поред парохијана, учествовали су и председник општине Смедеревска Паланка господин Радослав Цокић, господин Раја Аврамовић из Кусадка, дародавац материјала за крст и мајстори који подижу цркву. Иначе, крст је одливен у радионицама паланачке Гоше.

Захваливши се свима који помажу подизање цркве Светог Саве и Светог Симеона у Кусатку, нарочито дародавцима крста, protoјереј ставрофор Драгослав Сенић је рекао да крст за верујеће представља силу, знамење и спасење и да становници овог села треба да буду поносни што имају овако величанствени украс. ■

Душан Надрљански, јереј

ХОР ЈАГОДИНСКОГ ХРАМА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У БУГАРСКОЈ

Представљање КУД-ова, хорова, позоришних трупа и других уметника из Србије у Бугарској и обрнуто одвија се већ неколико година врло успешно, захваљујући "Друштву за културу" из Беле Паланке. Ове године прилику да се својим репертоаром представи бугарским поштоваоцима културе добио је хор храма Светих апостола Петра и Павла из Јагодине. Он је на позив Народно-просветног читалишта "Отац Пајсије" из Велинграда од 27. до 30. маја 2005. године у овом познатом туристичком центру одржао целовечерњи концерт духовне музике. Хором је дириговао Љубодраг Радосављевић, професор музике на Учитељском факултету у Јагодини, а на

репертоару су биле литургијске композиције Мокрањца, Станковића, Архангелског, Дворецког и Маринковића. Судећи по реакцијама публике, концерт је био право откровење за бугарске слушаоце, што се и потврдило у неформалним разговорима са домаћиними.

Домаћинима смо уручили монографију изашлу поводом стогодишњице храма Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, као и неке друге књиге јагодинских аутора, што је на њих оставило додатан утисак, тако да слободно можемо рећи да смо достојно представили не само наш храм, него и Шумадијску епархију. Но, основна мисија хора да песмом проноси лепоту Православља и тако велича нашег Небеског Оца била је у потпуности испуњена учешћем на Литургији у Светоуспенском храму у Велинграду, кад је милозвуком побудио дубока религијска осећања присутних верника, што је било очигледно по сузама на лицу неколико њих.

Ово гостовање пружило нам је прилику да посетимо и светиње бугарског главног града: патријаршијску катедру - храм Светог Александра Невског - најзначајнији објекат Софије и њен симбол, грађен од 1882. до 1912. године.

Чланови хора поклонили су се моштима светог Краља Милутина које се чувају у софијском храму Свете великомученице Недеље, које су веома поштоване у Бугарској (глава светог Краља Милутина налази се у истоименом храму такође у Бугарској, док је једна његова рука у Србији). Том приликом свако је добио парче свечеве одежде, које нам је као благослов поделио свештеник овог храма. Такође, имали смо прилику да видимо ротонду из 4. века, затим цркву Свете Петке из 11. века (над њом су јеврејски трговци тридесетих година прошлог века сазидали трговачки центар, који је савезничким бомбардовањем током II светског рата био уништен, док је храм остао нетакнут) као и храм руске мисије у Софији. Са пуно утисака чланови хора вратили су се са овог душекорисног пута. ■

Небојша Младеновић, ћакон

ДУХОВНА ТРИБИНА У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

На иницијативу председника општине Смедеревска Паланка господина Радослава Џокића и свештенства Архијерејског намесништва јасеничког, а благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована, основана је духовна трибина Свете Петке у Смедеревској Паланци.

Планом трибине предвиђено је одржавање предавања црквено-теолошке садржине једном месечно. Ова својеврсна пастирско-богословска "школа" почела је са радом 10. марта 2005. године када је предавач био Његово преосвештенство епископ браничевски др Игњатије, а говорио је на тему: *Свети*

Сава - вечни просветитељ српски. Предавање је протекло онако како се само може пожелети, са великим бројем слушалаца, јер свети Сава то и заслужује.

У априлу, на трибини је говорио протојереј ставрофор др Зоран Крстић, ректор Богословије Светог Јована Златосугог у Крагујевцу и доцент Богословског факултета у Београду о *Хришћанству у савременом свету*. Организација и овог сусрета пастира и духовника са верницима била је врло успешна.

Гост трибине 10. маја био је Његово преосвештенство епископ браничевски др Игњатије, а говорио је на тему: *Литургијско виђе-*

ње свешта. Питања везана за ову тему изазвала су велико интересовање код верног народа, тако да је велика дворана Скупштине општине била испуњена до последњег места. Владика је на уверљив и несумњив начин објаснио да без Литургије, као заједнице са Господом, нема спасења.

Молимо се Господу нашем, да нам да снаге и моћи, да план ове духовне "трпезе" испунимо у потпуности, позивајући угледне предаваче, како би се наш народ продуховио и научио више о нашој вери. ■

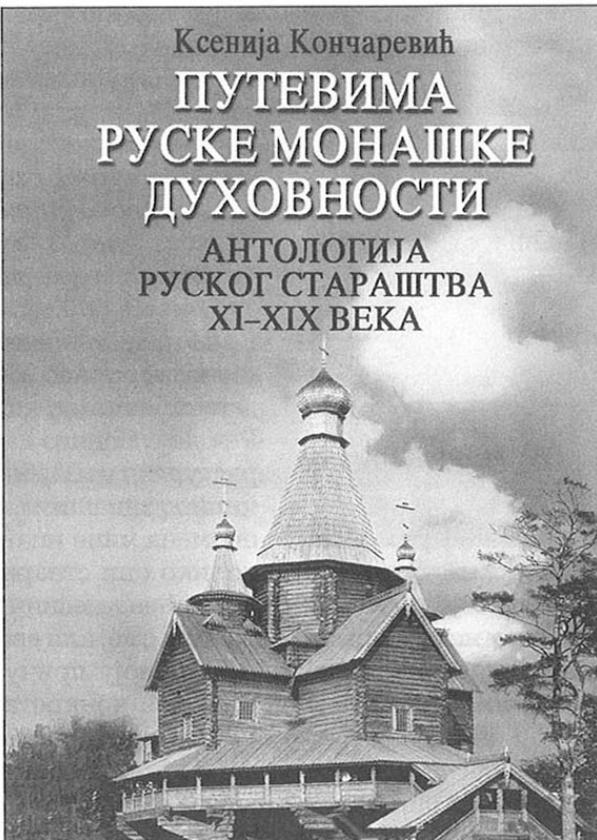
Драгослав Сенић, протојереј ставрофор

БРИЖЉИВО ОДАБРАНЕ ПОУКЕ БЛАГОДАТНИХ РУСКИХ СТАРАЦА

Ксенија Кончаревић "Путевима руске монашке духовности - антологија руског стараштва XI-XIX века"

У издању епархијске издавачке куће "Каленић" појавила се још једна вредна књига. Реч је о другом издању књиге Ксеније Кончаревић "Путевима руске монашке духовности". Ауторка књиге, др Ксенија Кончаревић, је већ позната нашим читаоцима по својим многобројним преводима са руског језика и по својим објављеним ауторским књигама. Ова књига је једна веома интересантна антологија руског стараштва у којој су сакупљени вредни текстови руских стараца од самих зачетака Руске православне цркве па до краја деветнаестог века. У самом уводу се каже: "На страницама ове књиге благочестиви читалац ће имати прилике да се, најпре, у уводном делу упозна са галеријом ликова небеске Русије, да би затим добио не-посредан увид у рукописно наслеђе духоносних стараца преведено са староруског, црквенословенског и савременог руског језика - њихове беседе, богословске и подвигничке списе, монашке типике, преписку, забележене разговоре са њима. Жеља састављача је да ова књига подстакне христољубиве душе на несустајуће трагање за Животодавцем и Промислитељем, и да се кроз контакт са Његовим слугама добрим и верним, духоносним руским старцима, читаоци још једном осведоче у дејство и дело Божије у свету и у Цркви Христовој - у откривење јединствене, необманљиве, непревазиђене, непресушне и вечне љубави Божије."

Први део књиге под називом "Живот и учење духоносних стараца" је изврсна студија кроз ко-

ју укратко пролази целокупна историја руског монашког живота. Преко приче о прихватању православне вере у руском народу долази се до зачетника руског општежитељног монаштва, преподобног Теодосија Печерског и његових ученика. Даље се пред нама смењују велики светитељи руске Цркве: свети Сергије Радоњешки са својим многобројним ученицима, преподобни Нил Сорски - велики духовни сејач, свети Димитрије Ростовски - светиљник пастири и учитељ врлинствовања, свети Тихон Задонски - молитвеник и просветитељ народни, старац Пајсије Величковски и његова школа, свима добро познати баћушка, преподобни Серафим Саровски, свети Игњатије Брајчанинов, свети Теофан Затворник - педагог, богослов, архијереј и духовник, старице и

игуманије Арсенија и Таисија и њихово духовно руководење и развој женског монаштва, и на крају се стиже до круне руског монаштва, до Оптинског манастира и његових великих стараца - Амвросија, Макарија, Лава, Варсонуфија. Све ово описано је и испричано са пуно љубави и топлине према руском народу и његовим светитељима, уз коришћење обиља цитата из руске поезије и прозне књижевности.

Други део књиге представља антологију текстова у избору и преводу Ксеније Кончаревић. Посебно место свакако заузимају преводи који се по први пут објављују на српском језику. То су посебно изводи из житија преподобних отаца пећерских Антонија и Теодосија, затим *Поуке и молитве* преподобног Теодосија, превод из *Кијево-пећерской патшерики*, превод једног дела *О шишељи и шишика* преподобног Корнилија Комельског. У антологији се налазе и текстови из житија преподобног Сергија Радоњешког, из житија преподобног Корнилија и светог Кирила Белојезерског. Такође бисмо истакли поруке светог Тихона Задонског *О дужностима хришћана*, затим писма и поуке светог Игњатија Брајчанинова, као и избор из преписке светог Теофана Затворника. Уосталом, да не набрајамо даље, јер ова антологија је непресушни извор са кога можемо захватати увек и поучавати се кроз примере истинских подвигника. Надамо се да ће њени будући читаоци лакше пронаћи пут спасења читајући брижљиво одабране поуке благодатних руских стараца.

Јелена Миловић

СВЕТОСАВСКИ ДУХ У СРПСКОЈ ПОЕЗИЈИ

Наставак

Други песнички круг казује, колико о Светом Сави и његовом духовном наслеђу, још више о Савиним потомцима, о нама који смо бахато и неодговорно заборавили своје Свето Слово и нашли се на духовном беспућу, неснажљиви и оголели. Зато је та поезија с разлогом засићена опорим мислима, прекором и самопрекором, али и природном жељом и потребом да се сопствени народ приведе освешћењу и покајању, да разазна и достојно разуме своје духовне корене, а светосавље доживи и прихвати као своју духовну постојбину. Прича о Светом Сави, у истоименој песми Матије Бећковића, започиње другим рођењем принца Раствка Немањића, односно евакацијом његовог духовног подвижништва:

Кренуо је Савиним стпама,
Ка Савином извору
На Савином врху,
Куда и ми идемо,
Јер другој шута и нема.

У Бећковићевој песми Свети Сава је умноженлик који у себи сабира све страдалнике на путу праве вере, истине, мудрости и добра, што је у ствари светосавски пут, а таквих је страдања у новије време било много на нашим просторима:

Кад је најде око Савина дана
Нашишао Савином страном,
Најали су ћа јси,
Као и што сад најадају
Свакоја ко се утиши Савиним штрајовима.

Песник је одважно проговорио о трагичној истини да се на просторима где живи српски народ војевало и војује против крста и светосавског духа. Кад год је, међутим, изгледало да се српско животворно духовно кандило неодбранљиво гаси, да се све заувек растаче и растура, родила би се Реч, моћна, светосавска, и сачувала искру за нови живот - одбрану и обнову:

Већ су разносили Савина стпама,
Савин кук и Савин лакај,
По Јродолима и Јарућама земље
Збој које је подељен свећи,
Кад је Свети отишао мач усташа,
Једин оружје које је носио,
А које је и нама оставио,
Говорећи ове речи:
- Нека је проклећа земља у којој су
Пашичад шутешена, а камење свезано.

Та вечита светосавска Реч вековима сабира, окупља, усмерава, брани, проклиње и благосиља, открива истину, не да добру да узмакне и одступи. Та-

квом Речју светосавски дух вековима проговара кроз српску поезију.

*

О потомцима Светог Саве горку реч записао је и песник Љубомир Симовић:

*Ми смо у масионици Савину ћесак усули,
од шаковске трма кашке издељали,
све усијано, и осијано, и озарено - уласили,
ћа, у мраку, сабрано расули,
зашивено рашили, помирено закрвили,
исцељено озледили, утешено уцвелили,
недељиво разделили.*

И ма колико песникove речи неутешно и безнадно звучале, управо због тога што су рођене да би обелоданиле истину, постају она спасоносна, драгоценна Реч која поново сабира оно што је изгледало заувек растурено и изгубљено, удахњује живот онеме што се чинило занавек мртво. Блесак те крепке Речи и њена опомена чине ипак да се наслуте зора и свануће, ма колико они стварно били далеки. Блесак који рађа освешћена песничка Реч увек поручује: Јесте, заборавили смо, али ево, почињемо да се сећамо и разабирамо. Своју причу о Савиним потомцима Љубомир Симовић конкретизовао је у песми *Ходочашће Светоме Сави*. Драматично је раскрилио духовну таму у којој живе они који су остали и својом кривицом без "свете ватре", па из тог мрака и безнађа песник је завапио дозивајући спасоносни животодавни извор који он за свој народ проналази у Светом Сави.

*Ево у каквом мраку остаје свети
кад се уласи светла ватра!
По хлебу хвата се буђ, хвата се лег
ио штевима јуним блатом.
(...)
Уместо да се сабира, у часу
када ни бојови не ојсијају сами,
ONO што се, вековима расијано, не расу,
расуће се у овој зими и штами.*

Разгрђујући својом речју тешки мрак и духовне сумноврате својих савременика и сугородника, који су безглаво сишли са светосавског, односно православног пута, загубили се у тами око себе и у себи, песник је из гласа завапио за спасом, не сумњајући ни за тренутак да је свој вапај усмерио једином правом одредишту - вечном Оцу српског народа:

*Ако Ти нећеш, ко ће нас љовесити,
закојане с ровцима и кромидима,
шутниче који си босим ногама досијео
штамо докле се не дођирие на крилима?
Лађо с које се види Јерусалим!*

Чашо вина, хлебе, свећијо слово!
Шљиво крај извора!
Уље маслиново, које нас храниши, и које нам сијаши!
Чуј нас, свећи оче, који одјекујеш
од звона и клејала који штраже сијаса!
Кад ћеш нас чујти, ако нас не чујеш
данас, кад немамо ни језика, ни љаса?

Песник је, дакле, "отпасао мач уста", попут Светог у песми Матије Бећковића - једино оружје које има и које је могао да призове у помоћ себи и своме народу, оробљеном и притешњеном тамом која гуши и у којој пропада оно без чега се не може духовно опстati и постојati. Опет је песма донела, односно оживела, искру "свете ватре" и завредела да постане света и светосавска.

*

У сагласју са Симовићевим драматичним призивом Светог Саве јесте и *Обраћање Свећом Сави Слободана Ракитића*. Песник слути и види Светитеља у себи и свуда око себе, драматично, готово одсудно, позива га и призыва. Учесталост тих призыва, који се убрзано и узнемирено смењују, ствара утисак да је Свети Сава свуда око нас, али га ми кобно не видимо, а песник зна да нам је Светитељ насушно потребан:

Устани из хлеба, Свећи Саво,
из зrna соли,
из овчијеј руна, из вучје земље,
из зделе млека,
из љшенице и ражи!

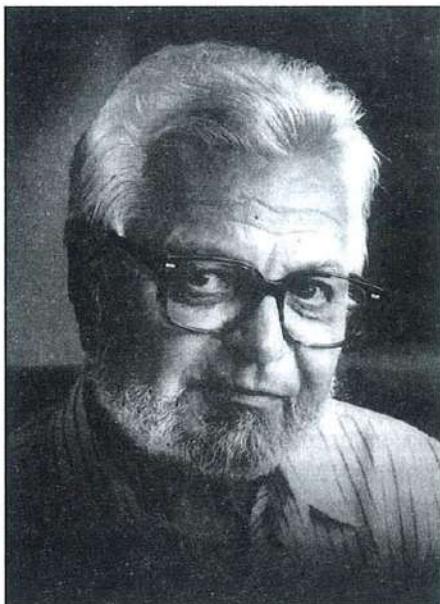
Смисао драматичног призывања Светога Саве постаје јаснији тек кад песник надахнуто објави да српски народ потпуно и у свему припада своме Светитељу који му је одувек свестрани дародавац и учитељ:

Тријеза за којом смо,
швоја је тријеза;
хлеб који ломимо
од швоја је жиша;
вино које ишијемо,
швоје је вино.

Песник проговора у име свога народа и објављује да се српски народ осећа једно са својим Светитељем, да му је у сваком трену потребан, зато га у свему око себе наслуђује и одасвуд призыва. Учестали позив: "Устани" звучи истовремено молећиво, императивно и одсудно упућујући тако на своје дубље значење које није намах уочљиво и податљиво. Наслуђивања постају ближа и извеснија кад се предање наднесе над следеће стихове у песми:

Устани из воде преображене,
из љлода и ветра!
Устани из вина, из љоре,
из Слова и из кошнице.
Изгнани хлебови
 преко поља прелећу.

Свећи зрно љшенице
ил' деше у колевци.
Дечје нас очи воде
у другу земљу.
Устани, Свећи Саво,
и блајослови хлеб
који једемо!

Жубомир Симовић

Мотиви "воде преображене", плода, ветра, асоцирају на духовни преображај народа, кога песник види као неминовног и неодложног. Тим асоцијацијама придружују се мотиви Слова, вина, горе, кошнице, јер упућују на прапочетак, суштину бића, рађања, множење, духовно узвишење и узношење. Мотив "изгнаних хлебова", што преко поља прелећу, асоцијативно упућује на повратак, ненаметљив, скоро тајан, нечега што је у стању духовног слепила прогнано, а у ствари је као хлеб насушно потребно и незаменљиво. Кад се имају на уму наведене асоцијације, призывање Светог Саве, оно песниково драматично и умножено: "Устани" постаје снажно обележено песниковим упорним и узнемиреним позивом своме народу да се освести, духовно прогледа, у себи и око себе прочита своје Свето Слово, записано Савиним духом и делом. Да се врати својим духовним праизворима, свом исконском прапочетку, да би опстао, постојао, себе и своје коначно препознао. Управо због тога мотиви зrna љшенице и детета у колевци асоцирају, односно упућују на клијање, обнову, рађање, призывају духовни преображај народа и опомињу да је то једини начин да се прогледа и види оно што треба. Можда нас зато дечје очи "воде у другу земљу"?! Слична порука основни је смисао и завршних стихова у песми:

Устани, Свећи Саво,
и блајослови хлеб
који једемо!

Песник призыва другачију духовну храну своме народу од оне којом се он тренутно храни. Призыва му светосавље, јер у њему види најчвршћи и основни темељ духовног преображења српског народа. Слободан Ракитић је исказао на свој начин оно што су одувек знали и чинили најсавеснији српски песници. ■

Др Милка Андрић
(наставиће се)

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 15. фебруара 2005. до 31. маја 2005. године:

ОСВЕТИТИ:

- Нова звона за ставропигијални манастир Светог Луке у Бошњанима, 19. марта 2005. године;
- Дом за децу ометену у развоју у Младеновцу, 7. априла 2005. године;
- Нови виноград манастира Прерадовца, 5. маја 2005. године;
- Темеље новог храма у Међулужју, 7. маја 2005. године;
- Нови парохијски дом у Сиоковцу, 8. маја 2005. године;
- Нова звона за у Барајеву, 9. маја 2005. године.

РУКОПОЛОЖИТИ:

- Новорукопложеног ђакона Владимира Ђировића, у чин презвитера, у храму Вазнесења Господњег у Орашцу, Арх. нам. орашачко, дана 15. фебруара 2005. године;
- Александра Гајића, апсолвента Богословског факултета, у чин ђакона, у храму Светог Димитрија у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, дана 21. фебруара 2005. године;
- Новорукопложеног ђакона Александра Гајића, у чин презвитера, у храму Светог Димитрија у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, дана 22. фебруара 2005. године;
- Слободана Сенића, апсолвента Богословског факултета, у чин ђакона, у храму Преображења Господњег у Смедеревској Паланци, Арх. нам. јасеничко, дана 6. марта 2005. године;
- Милана Петровића, свршеног богослова, у чин ђакона, у храму Светог Димитрија у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, дана 9. марта 2005. године;
- Новорукопложеног ђакона Милана Петровића, у чин презвитера, у Старој цркви у Кра-

гујевцу, Арх. нам. крагујевачко, дана 10. марта 2005. године;

- Срђана Ковачевића, апсолвента Богословског факултета, у чин ђакона, у Старој цркви у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, дана 10. марта 2005. године;

■ Новорукопложеног ђакона Срђана Ковачевића, у чин презвитера, у храму Светих бесребреника Косме и Дамјана у Азани, Арх. нам. јасеничко, дана 13. марта 2005. године;

- Ивана Јовановића, свршеног богослова, у чин ђакона, у манастиру Прерадовцу, дана 19. марта 2005. године;

■ Новорукопложеног ђакона Ивана Јовановића, у чин презвитера, у Световаведењском храму манастира Каленића, дана 20. марта 2005. године.

ОДЛИКОВАТИ:

Ordenom Симеона Мироточивог
■ Господина Ненада Богдановића за допринос при обнови храма Вазнесења Господњег у Сопоту, Арх. нам. космајско (Ебр. 394/05).

Ordenom Вожда Карађорђа

- Господина Александра Влаховића за допринос при обнови храма Вазнесења Господњег у Сопоту, Арх. нам. космајско (Ебр. 395/05)

ПОСТАВИТИ:

■ Јереја Небојшу Леку, за привременог пароха петог лазаревачког у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 358/05);

- Јереја Марка Митића, досадашњег привременог пароха лазаревачког, за привременог пароха другог лазаревачког у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 359/05);

■ Јереја Александра Новаковића, досадашњег привременог пароха лазаревачког, за привременог пароха трећег лазаревачког у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 360/05);

■ Јереја Желька Ивковића, досадашњег привременог пароха лазаревачког, за привременог пароха четвртог лазаревачког у Лазаревцу (Ебр. 361/05);

■ Јереја Зорана Радојевића, досадашњег привременог пароха лазаревачког, за привременог пароха првог лазаревачког у Лазаревцу (Ебр. 362/05);

■ Новорукопложеног јереја Владимира Стојковића, досадашњег привременог пароха лазаревачког, за привременог пароха шестог лазаревачког у Лазаревцу (Ебр. 363/05);

■ Протонамесника Миладина Јовића, бившег клирика Епархије банатске, за привременог пароха трећег петропавловског у Аранђеловцу, Арх. нам. орашачко (Ебр. 431/05);

■ Новорукопложеног ђакона Зорана Врбашког, за парохијског ђакона у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 464/05);

■ Јереја Срђана Тешића, досадашњег привременог пароха рогојевачког, за привременог пароха друге парохије грошичке у Грошици, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 495/05);

■ Јереја Милисава Радовића, досадашњег клирика Епархије средњезападноамеричке, за привременог пароха рогојевачког у Рогојевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 496/05);

■ Новорукопложеног јереја Владимира Ђировића, за при-

временог пароха ресничког у Реснику, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 504/05);

■ Новорукопложеног јереја Александра Гајића, за привременог пароха драгоцветског у Драгоцвету, Арх. нам. беличко (Ебр. 525/05);

■ Протонамесника Горана Ђерковића, досадашњег привременог пароха грбичког у Грбицама, за привременог пароха трећег становљанског у Станову, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 553/05);

■ Новорукопложеног јереја Милана Петровића, за привременог пароха грбичког у Грбицама, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 554/05);

■ Новорукопложеног ђакона Слободана Сенића, за парохијског ђакона при храму Преображења Гостодњег у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 563/05);

■ Протојереја Николу Гвоздића, досадашњег привременог пароха првог азањског у Азањи, за привременог пароха трећег при храму Свете Петке у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 581/05);

■ Протонамесника Драгана Алића, досадашњег привременог пароха раниловићког за привременог пароха новоосноване парохије миросаљачке у Миросаљцима, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 584/05)

■ Јереја Слободана Раковића, досадашњег привременог пароха јеловичког, за привременог пароха раниловићког у Раниловићу, Арх. нам. орашачко (Ебр. 586/05);

■ Јереја Драгана Икића, досадашњег привременог пароха другог азањског, за привременог пароха првог азањског, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 598/05);

■ Јереја Драгана Икића, привременог пароха првог азањског, за старешину храма Св. бесребреника Косме и Дамјана у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 600/05);

■ Новорукопложеног јереја Срђана Ковачевића, за привременог пароха другог азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 601/05);

■ Новорукопложеног јереја Ивана Јовановића, за привре-

меног пароха превештског у Превешту, Арх. нам. левачко (Ебр. 640/05);

■ Протојереја Живомира Миловановића, умировљеног пароха становљанског, за духовника Клиничко болничког центра у Крагујевцу (Ебр. 675/05).

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

■ Братству храма Св. арх. Гаврила у Буковику, упражњену парохију јеловичку у Јеловику, Арх. нам. орашачко (Ебр. 587/05);

■ Пензионисаном протојереју Радомиру Ракићу, упражњену парохију другу јагодинску при храму Св. арх. Михајла у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 906/05).

РАЗРЕШИТИ:

■ Јереја Драгишу Илића дужности привременог пароха драгоцветског у Драгоцвету, Арх. нам. беличко (Ебр. 356/05);

■ Јереја Небојшу Леку дужности привременог пароха другог становљанског у Станову, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 357/05);

■ Јереја Срђана Тешића дужности привременог пароха рогојевачког, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 493/05);

■ Јереја Душана Илића, привременог пароха првог грошничког, даљег опслуживања парохије друге грошничке, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 494/05);

■ Протонамесника Илију Јокића, привременог пароха цветовачко-јовановачког, даљег опслуживања парохије ресничке у Реснику, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 503/05);

■ Протонамесника Горана Ђерковића даље дужности привременог пароха грбичког у Грбицама, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 552/05);

■ Протојереја Николу Гвоздића даљег опслуживања парохије прве азањске у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 579/05);

■ Братство храма Свете Петке у См. Паланци даљег опслуживања парохије треће при храму Свете Петке у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 580/05);

■ Јереја Драгана Икића даље дужности привременог пароха другог азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 582/05);

■ Протонамесника Драгана Алића даље дужности привременог пароха раниловићког у Раниловићу, Арх. нам. орашачко (Ебр. 583/05);

■ Јереја Слободана Раковића даље дужности привременог пароха јеловичког у Јеловику, Арх. нам. орашачко (Ебр. 585/05);

■ Протојереја Николу Гвоздића даље дужности старешине храма Св. бесребреника Косме и Дамјана у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 599/05);

■ Протонамесника Милорада Тимотијевића даље дужности духовника КБЦ у Крагујевцу (Ебр. 674/05);

■ Јеромонаха Илариона (Ђуришу) даље дужности намесника манастира Брезовац (Ебр. 612/05).

ПРИЧИСЛИТИ:

■ Јеромонаха Илариона (Ђуришу) обитељи манастира Св. великомученика Георгија на Липару (Ебр. 613/05).

ПЕНЗИОНИСАТИ:

■ Протојереја Радомира Ракића, привременог пароха другог јагодинског при храму Св. арх. Михајла у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 905/05).

УКИНУТИ:

■ Даље постојање друге парохије бељинске у Бељини, Арх. нам. космајско (Ебр. 536/05);

■ Даље постојање парохије венчанске у Венчанима, Арх. нам. колубарско - посавско (Ебр. 539/05).

ИЗДВОЛИТИ:

■ Венчане и Раниловић из састава Арх. нам. колубарско-посавског и припојити их Арх. нам. космајском (Ебр. 541/05);

■ Миросаљце из сastава Арх. нам. космајског и припојити их Арх. нам. колубарско - посавском (Ебр. 542/05).

ПОДЕЛИТИ

КАНОНСКИ ОТПУСТ:

■ Господину Недељку Дикићу, апсолвенту Богословског института из Вишеграда, за Епархију банатску (Ебр. 564/05);

■ Господину Стефану Јовичићу, ученику четвртог разреда богословије Св. Јована Златоустог, за Епархију банатску (Ебр. 578/05). ■

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

од 1. фебруара 2005. до 31. маја 2005. године:

Фебруар

1. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица;
- Председавао састанаку са архијерејским намесницима Шумадијске епархије.

2. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица;
- Примио градоначелника Крагујевца господина Верољуба Стевановића.

3. фебруар:

- Учествовао на састанку епископа из Србије у Патријаршији СПЦ;
- Учествовао на састанку у Влади Републике Србије са премијером господином др Војиславом Коштунициом.

4. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица;

5. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
- Посетио Опленац.

6. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Барајеву и венчао Владимира и Слађану Поповић.

7. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Гроцници и пререзао славски колач поводом храмовне славе цркве Светог Григорија Богослова;

Примио директора Клиничко болничког центра у Крагујевцу поводом подизања цркве у болничком комплексу

8. фебруар:

- Посетио епископа жичког Г. Хрисостома;
- Учествовао на седници Одбора о преднацрту Закона о верским слободама;
- Одржао предавање у Патријаршији СПЦ: *Свети Сава - вечни просвештиштељ српски*.

10. фебруар:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

11. фебруар:

- У Патријаршији СПЦ, са патријархом српским Г. Павлом, примио делегацију Европских цркава.

12. фебруар - Света три јерарха:

- Служио Свету архијерејску литургију у Тополи и пререзао славски колач поводом храмовне славе цркве

- Служио у Аранђеловцу четрдесетодневни паастос поконом Раденку Марјановићу, директору *Књаза Милоша*;

13. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у недовршеној цркви у Корићанима - Крагујевац;

- Примио делегацију села Јовановца.

14. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Старој цркви у Крагујевцу и рукоположио Владимира Ђировића у чин ћакона;

- Служио паастос лекаркама и медицинским сестрама из Шкотске које су учествовале као добровољци у Првом светском рату.

- Посетио, поводом крсне славе,protoјереја ставрофора Милана Бороту и јереја Александра Бороту.

15. фебруар - Сретење:

- Служио Свету архијерејску литургију у Орашцу и рукоположио ћакона Владимира Ђировића у чин презвитера;
- Присуствовао, са принцом - престолонаследником Александром Карађорђевићем, господином Војиславом Коштуницом, председником Владе Србије, господином Мирољубом Лабусом, потпредседником Владе, програму обележавања годишњице подизања Првог српског устанка.

17. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица.

18. фебруар:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ и Косовског одбора.

19. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

20. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Георгија у Рабровцу.

21. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица и рукоположио Александра Гајића у чин ћакона;
- Примио председника општине Смедеревска Паланка господина Радослава Цокића.

22. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица и рукоположио ћакона Александра Гајића у чин презвитера;
- Служио опело против Милутина Ранисављевића.

23. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Гринчариши.

24. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица.

26. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
- Пререзао славски колач деци...
- Крстio у манастиру Дивостињу малу Мину;
- Учествовао у Коларчевој задужбини у Београду у Светосимеоновској академији.

27. фебруар:

- Служио Свету архијерејску литургију у Сопоту.

28. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
- Председавао на седници Епархијског савета Шумадијске епархије.

Март

1. март:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

4. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица.

5. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

6. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Смедеревској Паланци и рукоположио Слободана Сенића у чин ђакона.

8. март:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

9. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица и рукоположио Милана Петровића у чин ђакона.

10. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Старој цркви у Крагујевцу и рукоположио Милана Петровића у чин презвитера, а Срђана Ковачевића у чин ђакона.

11. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Даросави и крстio малог Павла.

12. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром;
- Служио парастос Тамари Боровић у Младеновцу.

13. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Азањи и рукоположио ђакона Срђана Ковачевића у чин презвитера;
- Посетио храмове у Влашком Долу, Грочцу и Смедеревској Паланци (стару и нову цркву);
- Служио, поводом почетка Васкршњег поста, опроштајно вечерње у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром.

14 - 18. март - Прва недеља поста:

- Боравио у манастиру Дивостињу (читао Канон светог Андреја Критског, у среду и петак служио Литургију пређосвештених дарова).

19. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовцу и рукоположио Ивана Јовановића у чин ђакона;
- Осветио звono за храм манастира Светог Луке у Башњанима.

20. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Каленићу и рукоположио ђакона Ивана Јовановића у чин презвитера;
- Предводио литију у Крагујевцу поводом Недеље православља.

21. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Никољу;
- Посетио манастир Брезовац и цркве у Бањи и Аранђеловцу.

23. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Шопићу (исповест свештенства Колубарско - посавског архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Светошајински живот Цркве*).

24. март:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

25. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Вранићу (исповест

свештенства Бељаничког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Свето Писмо у животу Цркве*).

26. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостињу;
- Примио градоначелника Крагујевца господина Верољуба Стевановића;
- Присуствовао предавању академика Драгана Недељковића.

27. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Парцанима;
- Учествовао на ванредној седници Светог архијерејског синода СПЦ и Косовског одбора.

28. март:

- Посетио, са професором Продрагом Стојановићем, манастире Ралетинац и Саринац и оболелу игуманију Харитину.

30. март:

- Служио Свету архијерејску литургију у Поповићу (исповест свештенства Космајског архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Пост као хришћанска философија живота*).

Април

1. април:

- Служио Свету архијерејску литургију у Буковику (исповест свештенства Орашачког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Обожење као циљ човековој живота*).

2. април:

- Служио Свету архијерејску литургију у Сенти и годишњи парастос Николи Вуковићу.

3. април:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Благовештењу.

5. април:

- Учествовао на седници Одбора Човекољубља у Патријаршији;
- Служио помен у манастиру Дивостињу преминулој монахињи Евгенији.

6. април:

- Служио Свету архијерејску литургију у Лапову (исповест свештенства Лепеничког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Свето Писмо у животу Цркве*).

јерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Житија свећих у живоју Цркве*;

■ Служио у манастиру Дивостињу опело монахињи Евгенији.

7. април - Благовести:

■ Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостињу и пререзао колач поводом храмовне славе;

■ Пререзао славски колач на Економском факултету у Крагујевцу;

■ Осветио у Младеновцу зграду за забрињавање деце са посебним потребама.

8. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Јунковцу (исповест свештенства Опленачког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Значај вакрсења Христовој*).

9. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу и посетио наставне часове у овој школи;

■ Посетио у Болници оболелу игуманију благовештењску Михаилу;

■ Примио градоначелника Крагујевца господина Верољуба Стевановића.

10. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Каленићу;

■ Примио директора Електрошумадије - Крагујевац.

11. април:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

12. април:

■ Присуствовао, са члановима Светог архијерејског синода СПЦ, у Новом Саду Бискупској конференцији.

13. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Белушићу (исповест свештенства Левачког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Служење као мера ђрвенства у Цркви*);

■ Читao канон светог Андреја Критског у Старој цркви у Крагујевцу.

14. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Грбицама (исповест свештенства Крагујевачког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Смисао и значај Свете литургије*;

■ Посетио оболелу игуманију Михаилу.

15. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Голобоку (исповест свештенства Јасеничког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Стари завет - рођење Месије*);

■ Посетио цркве у Грчу и Глибовцу;

■ Примио новинаре Радио телевизије Крагујевац и одговарао на питања за Вакршњи интервју;

■ Служио бденије у цркви Светога Саве у Крагујевцу - Аеродором;

16. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у цркви Светога саве у Крагујевцу - Аеродором;

■ Примио новинаре крагујевачке телевизије *Ин* и одговарао на питања за Вакршњи интервју;

■ Примио господина Велимира Илића, министра за капиталне инвестиције и господина Верољуба Стевановића, градоначелника Крагујевца.

17. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Вреоцима;

■ Служио опело у Крушедолу архимандриту Дамаскину.

18. април:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

20. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Мајуру (исповест свештенства Беличког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *О љубави као свеврлини*).

21. април:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.

22. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Дубони (исповест свештенства Младеновачког архијерејског намесништва, председавао расправи о преда-

вању на тему: *Подвиг у живоју Православне Цркве*).

23. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Врденовцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

■ Служио вечерње - Врбица у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица.

24. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

25. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу - Белошевац.

26. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Обрежу (исповест свештенства Темнићког архијерејског намесништва, председавао расправи о предавању на тему: *Канони у Православној Цркви*).

27. април:

■ Служио Свету архијерејску литургију у храму Светога Саве у Крагујевцу - Аеродром.

28. април - Велики четвртак:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

■ Служио Велико бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

29. април - Велики петак:

■ Служио Царске часове и вечерње - изношење плаштанице у Саборној цркви у Крагујевцу;

■ Посетио цркве у Белушићу и Горњој Сабанти;

■ Служио статије у Саборној цркви у Крагујевцу.

30. мај - Велика субота:

■ Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостињу.

Мај

1. мај - Велика субота:

■ Служио Вакршње јутрење и Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

■ Служио пасхално вечерње у Новој цркви у Јагодини.

2. мај - Вакршњи понедељак:

■ Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог вели-

комученика Пантелејмона у Крагујевцу - Станови;
 ■ Отпутовао у манастир Светог Николаја Охридског и Жичког у Соко граду.

3. мај - Вајкаршији уторак:

- Служио, са више архијереја, Свету архијерејску литургију у Соко граду и учествовао у обележавању годишњице Првог српског устанка;
- Посетио манастире Троношу, Чокешину, Петковицу и Радованашницу.

4. мај:

- Учествовао на седници Патријаршијског управног одбора.

5. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовцу и благословио нове манастирске виногrade;
- Посетио оболеле монахиње манастира Грнчарице Антусу и Валентину.

6. мај - Ђурђевдан:

- Служио Свету архијерејску литургију у задужбинском храму династије Карађорђевић на Оplenцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
- Присуствовао отварању изложбе слика у галерији Задужбине краља Петра Првог Карађорђевића на Оplenцу;

- Присуствовао књижевној вечери у Народној библиотеци у Крагујевцу;
- Примио господина Мајкла Пота, амбасадора САД у Србији и Црној Гори.

7. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију на темељима нове цркве у Међулужју;
- Посетио манастире Драчу, Брезовац и Дивостин.

8. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Сиоковцу;
- Осветио звона за нову цркву Светих Мироносица у Винчи;
- Посетио манастир Брезовац.

9. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију у Бресници;
- Примио Г. Лукијана, епископа осечко - пољског и барањског;
- Крстио у Доброводици малу Јелисавету Димитријевић;
- Служио бденије у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродором.

10. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију у цркви у изградњи у Барајеву, осветио четири црквена звона и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

11. мај:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ;
- Посетио манастир Каленић.

12. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију и освећење јелеје у Световаведењском манастиру Каленићу;
- Посетио манастир Прерадовац.

13. мај:

- Служио опело игуманији Минодори у манастиру Сретење Овчарско.

14. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију и четрдесетодневни паастос монахињи Евгенији у манастиру Дивостину.

16 - 28. мај:

- Служењем Свете архијерејске литургије у манастиру Житомислићу започео учешће на редовном заседању Светог архијерејског сабора СПЦ (22. маја служио Свету архијерејску литургију у манастиру Николу у Шаторњи).

29. мај:

- Служио Свету архијерејску литургију у Атини (Грчка) и, са архиепископом атинским Г. Христодулосом, учествовао у освећењу нове цркве у овом граду. ■

Духови - лишија трада Крагујевца

ДУХОВИ - СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ И ЛИТИЈА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

На дан Свете Педесетнице Црква слави силазак Духа Светог на апостоле, што представља испуњење свега што је у свом земаљском животу чинио и учинио Господ Исус Христос. Педесетница је догађај који представља оснивање Цркве, у којој животворно делује Дух Свети.

Ове године празник Педесетнице је литургијски прослављен у Крагујевцу, у Старој цркви која је тако обележила своју 187 храмовну славу. Духовско славље почело је дочеком епископа Г. Јована шумадијског уз певање тропара: *Блајсловен јеси Христе Боже наш који си јавио премудре ловце (апостоле) нисиославши им Духа Светога и кроз њих уловивши васељену, Човекољубче, слава ћеби.*

Литургија је служена испод старог Записа у црквеној порти. Са началствујућим владиком шумадијским Г. Јованом, саслужили су гости, архимандрит Јован (Радосављевић), духовник наших богословија и Теодор Бојовић из манастира Светога Саве у Аустралији, затим ректор Богословије Светог Јована Златоустог протојереј ставрофор др Зоран

Крстић и свештенство града Крагујевца уз учешће великог броја верника.

После Свете литургије обављена је свечана славска литија града Крагујевца, коју је предводио епископ Јован са свештениством, гадонаачелником господином Верољубом Стевановићем, потпредседником Епархијског савета господином Радишом

Пљакићем и верним народом. Литија се традиционално зауставила код Крста у центру града, где је обављена молитва за напредак и спасење града и његових становника, затим наставила улицама до Саборне цркве да би се вратила у порту Старе цркве. Испод Записа, поред Старе скupštine, владика Г. Јован је преломио славски колач и честитао славу братству Старе цркве и свим окупљеним верницима. Јереја Милића Марковића, пароха Старе цркве, епископ је одликовао правом ношења црвеног појаса за залагање у пастирској и учитељској делатности и примеран породични живот.

Празнично славље настављено је свечаном трпезом љубави у прквеној трпезарији, где је Пре-

освећеног епископа Јована и све званице, бираним речима топло поздравио старешина Старе цркве, протојереј ставрофор Драгослав Степковић, пожелевши да градска влада дозволи и помогне да се у порти Старе цркве до следеће славе сагради сала која би се, између осталог, користила и за овакве свечане догађаје. ■

Александар Борота, јереј

Освећење темеља храма Светих Јоакима и Ане у Међулужју

Полазници веронауке из
Варварина у манастиру Светог
Луке у Бошњанима

Свештеници и верници Космајског намесништва са епископом

Црква Светог великомученика
Георгија у Ђелијама код
Лазаревца са криптом у време
рестаураторских радова

Црквени хор Опленац из Тополе у
храму Светог великомученика
Георгија на Оplenцу

